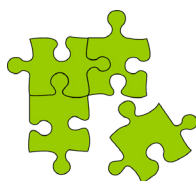




Estudi de validació i propostes de millora de l'instrument per a les comarques d'Osona i del Vallès Oriental
Memòria 2016



Consorci d'Osona
de Serveis Socials



**Consell
Comarcal
d'Osona**

ESCALA DE DIAGNÒSTIC DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL - MODEL UA¹

Estudi de validació i propostes de millora de l'instrument per a les comarques d'Osona i del Vallès Oriental

(Informe definitiu. Versió 05/12/2016)

¹ Aquest informe ha estat elaborat en el marc dels contractes d'investigació "Adaptació i validació de l'Escala d'Exclusió Social - Model UA per a la població dels Serveis Socials del Consell Comarcal d'Osona" (ref. CONSELLDOSONA1-15) i "Adaptació i validació de l'Escala d'Exclusió Social - Model UA per a la població dels Serveis Socials del Consell Comarcal del Vallès Oriental" (ref. CONSELLVALLEORIENTAL1-16I). IP Víctor M. Giménez Bertomeu. Equip d'investigació: Yolanda Doménech López, Miguel Ángel Mateo Pérez i Nicolás de Alfonseti Hartmann.

Índex de continguts

INTRODUCCIÓ	4
1. DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES	7
2. ABAST, INTENSITAT I ÍNDEX D'EXCLUSIÓ SOCIAL (IES) SEGONS L'ESCALA	17
2.1. Índex d'Exclusió Social (IES) per dimensions	18
2.2. Abast i intensitat de l'exclusió	18
3. VALORACIÓ PROFESSIONAL DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL	21
4. ASSOCIACIONS ENTRE LES VARIABLES SOCIODEMOGRÀFIQUES, L'ESCALA I LA VALORACIÓ PROFESSIONAL	25
4.1. Variables sociodemogràfiques i grau d'exclusió per dimensions de l'escala	25
4.2. Variables sociodemogràfiques i valoració professional del grau d'exclusió	26
4.3. Valoració professional i escala.....	27
5. ANÀLISI DE LA DIMENSIONALITAT DE L'ESCALA	34
5.1. L'escala global	34
5.2. Anàlisi de dimensionalitat segons dimensions teòriques.....	35
5.3. Conclusions sobre la dimensionalitat de l'escala	36
6. ANÀLISI DE VALIDESA DE L'ESCALA	37
7. ANÀLISI DE FIABILITAT DE L'ESCALA	38
8. COMENTARIS I PROPOSTES DELS/DE LES PROFESSIONALS	39
8.1. Comentaris i propostes a les dades de posició.....	39
8.2. Comentaris i propostes a l'escala	40
9. CONCLUSIONS	44

Índex de taules

Taula 1. Distribució dels casos vàlids segons àrea bàsica de serveis social, comarca i grandària del municipi.	5
Taula 2. Professionals participants segons perfil professional i gènere.	6
Taula 3. Perfil professional i gènere dels/de les professionals participants segons comarca.	6
Taula 4. Durada de l'emplenament de l'escala (estadístics descriptius).	6
Taula 5. Gènere de la persona usuària.	7
Taula 6. Distribució comparada de la població per gènere (Padró 2015 i població estudiada) (%).	7
Taula 7. Edat (en la data de recollida de dades) (estadístics descriptius).	8
Taula 8. Distribució de la població per intervals d'edat.	8
Taula 9. Distribució comparada de la població per intervals d'edat (Padró 2015 i població estudiada) (%).	9
Taula 10. Nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona usuària a la qual s'aplica l'escala.	9
Taula 11. Nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona usuària a la qual s'aplica l'escala (estadístics descriptius).	10
Taula 12. Distribució comparada de la població per nombre de membres de la llar (Cens de població i habitatges 2011 i població estudiada) (%).	11
Taula 13. Nombre de menors de la unitat familiar entre 0-16 anys.	11
Taula 14. Nombre de menors de la unitat familiar entre 0-16 anys (estadístics descriptius).	11
Taula 15. Nacionalitat.	12
Taula 16. Distribució comparada de la població per nacionalitat (Padró 2015 i població estudiada) (%).	13
Taula 17. Pertinença a l'ètnia gitana.	13
Taula 18. Situació jurídicoadministrativa al país.	14
Taula 19. Nivell d'estudis màxim assolit.	14
Taula 20. Tipus de malalties/ discapacitats.	15
Taula 21. Grau de discapacitat.	15
Taula 22. Grau de dependència reconegut.	16
Taula 23. Incapacitat laboral.	16
Taula 24. Atenció i seguiment sanitari.	17
Taula 25. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (n).	19
Taula 26. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (%).	20
Taula 27. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (variable contínua): estadístics.	20
Taula 28. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (variable ordinal): estadístics.	20
Taula 29. Grau d'exclusió social per dimensions segons la valoració professional (n).	23
Taula 30. Grau d'exclusió social per dimensions segons la valoració professional (%).	23
Taula 31. Grau d'exclusió social segons la valoració professional: estadístics (variable ordinal).	23
Taula 32. Comparació de la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (n).	30
Taula 33. Comparació de la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	31

Índex d'il·lustracions

II-lustració 1. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (%).	18
II-lustració 2. Correlacions entre les dimensions de l'escala (contínua).	21
II-lustració 3. Valoració professional del grau d'exclusió social per dimensions (%).	22
II-lustració 4. Correlacions de la valoració professional del grau d'exclusió social per dimensions.	24
II-lustració 5. Correlacions i diferències de mitjanes significatives en les dimensions de l'escala (contínua) segons les variables sociodemogràfiques...26	
II-lustració 6. Correlacions i diferències de mitjanes significatives en les dimensions de la valoració professional segons les variables sociodemogràfiques.	27
II-lustració 7. D1: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).	28
II-lustració 8. D6: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).	28
II-lustració 9. D2: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	28
II-lustració 10. D3: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	29
II-lustració 11. D4: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	29
II-lustració 12. D5: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	29
II-lustració 13. D7: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).	30
II-lustració 14. D8: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).	30
II-lustració 15. Comparació de les diferències en la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).	31
II-lustració 16. Comparació de les diferències en la intensitat de l'exclusió social per dimensions segons escala i valoració professional (%).	32
II-lustració 17. Correlacions entre les puntuacions de les dimensions de l'escala i de la valoració professional (ordinal).	33

INTRODUCCIÓ

a) Sobre l'escala

El manual d'ús assenyalava que l'escala de diagnòstic de l'exclusió social té diversos *objectius*, a manera d'utilitats per a la intervenció social:

Objectiu general

- Establir la posició d'una persona en el continuïum entre la inclusió i l'exclusió, que facilita informació al/la professional sobre si es troba davant d'una situació d'inclusió, una situació de risc d'exclusió o vulnerabilitat o una situació d'exclusió social.

Objectius específics

- Identificar l'*abast* de l'exclusió, és a dir, els àmbits/les dimensions afectats que presenten carències o dificultats.
- Establir la *intensitat* de l'exclusió, és a dir, el grau d'afectació dels àmbits/de les dimensions que presenten carències o dificultats.

Aquests objectius estan formulats per a ser útils per a la pràctica professional:

- Conèixer l'abast de l'exclusió permet d'identificar àrees i/o nuclis d'intervenció.
- Conèixer la intensitat de l'exclusió permet d'establir la gravetat de l'afectació.
- Conèixer abast i la intensitat possibilita establir prioritats i dissenyar intervencions.

Quant a les principals *característiques de l'escala*:

- Destinatari. L'escala es pot utilitzar amb persones majors d'edat entre 18 i 65 anys o menors emancipats de 16 anys o més.
- Diagnòstic individual. És un instrument per al diagnòstic individual, persona a persona. No permet de valorar la intensitat i abast de l'exclusió en una unitat familiar.
- Diagnòstic per classificació. Proporciona la classificació de cada situació objecte de valoració en quatre categories, segons la intensitat de l'exclusió objectivada i la dimensió valorada: sense exclusió, exclusió lleu, exclusió moderada o exclusió greu.
- Caràcter complementari. És un instrument més al servei del/la professional i en cap cas pot substituir la valoració professional, sinó complementar-la. Així, per a elaborar el diagnòstic social és recomanable la triangulació de dades (factors de risc i de protecció i dinàmiques vitals), de fonts de dades (persona usuària, familiars, amics, veïns, professionals, etc.) i de tècniques de recollida de dades (entrevista, observació, anàlisi documental i instruments estandarditzats).

Així, l'escala posa l'èmfasi a identificar els factors desencadenants de l'exclusió (d'habitatge, econòmics i laborals) i els factors potenciadors (educatius, de salut i sociorelacionals) presents en la situació i context de cada persona avaluada. La valoració professional ha de ser completada amb informació que permeti, almenys, de valorar la disponibilitat vers la intervenció i els punts forts i febles personals i de l'entorn que hi ha per a encetar aquest procés i calendaritzar-lo en objectius a curt, mitjà i llarg termini. El diagnòstic final de la situació, doncs, haurà de contemplar:

- Una avaluació dels dinàmiques vitals de la persona en el seu context (autoestima, motivació, etc.).
- Les xarxes de suport de què disposa.
- L'opinió i desitjos de la persona, mitjançant un codiagnòstic fet amb la persona usuària.

b) Sobre el treball de camp

La recollida de dades per a l'estudi de validació de l'instrument s'ha realitzat entre el 7 de març i el 8 de maig de 2016.

La selecció de casos es va fer de manera aleatòria. Per això, els casos seleccionats van seguir els criteris següents:

- Persones ateses pels/per les professionals (amb interacció directa i no a través d'un tercer) en els serveis de primera atenció durant el període de recollida de dades.
- Persones majors d'edat entre 18 i 65 anys o menors emancipats de 16 anys o més.

Si la persona atesa era transeünt i no residia habitualment a la comarca, no s'aplicava l'escala.

Per a garantir-ne l'aleatorietat i, alhora, compatibilitzar la recollida de dades amb les càrregues de treball, els/les professionals van aplicar l'escala a les persones ateses que van complir els criteris anteriors seguint procediments diferents:

- Si es podien fer tots els casos en un mateix dia, es va seguir l'ordre d'atenció o d'arribada al servei fins a aconseguir el nombre de casos assignats, si aquest nombre ho permetia.
- Si no es podien fer tots els casos en un mateix dia, es va aplicar l'escala al nombre de casos que es podien fer en un mateix dia:
 - Seleccionant els casos seguits en l'agenda (per exemple, els 5 primers o els 5 últims o els 5 centrals).
 - Seleccionant els casos citats en l'agenda a les hores en punt, a les hores i mitja, etc.

En qualsevol cas, en aquest últim supòsit (fer la recollida de dades en més d'un dia) es recomanà:

- No fer la recollida de dades sempre el mateix dia de la setmana i canviar de dia.
- No fer la recollida de dades seguint sempre el mateix criteri aleatori (casos seguits o casos segons hora de cita), sinó combinar els dos criteris.

En total, es van introduir 1109 registres. Després de la depuració, els casos vàlids van ser 1009, amb la distribució següent per àrees bàsiques de serveis socials (ABSS), comarques i grandària del municipi, estimada a partir del nombre d'habitants:

Taula 1. Distribució dels casos vàlids segons àrea bàsica de serveis social, comarca i grandària del municipi.

		n	%
<i>Àrea Bàsica de Serveis Socials</i>	Consell Comarcal d'Osona	270	26,8
	Vic	31	3,1
	Manlleu	29	2,9
	Mancomunitat La Plana	98	9,7
	Consell Comarcal del Vallès Oriental	424	42,0
	Granollers	109	10,8
	Mollet del Vallès	48	4,8
	Total	1009	100,0
<i>Comarca de residència de la persona usuària</i>	Comarca d'Osona	428	42,5
	Comarca del Vallès Oriental	580	57,5
	Total	1008	100,0
<i>Grandària del municipi de residència de la persona usuària</i>	De municipis de 6.000 habitants o menys	303	30,0
	De municipis de 6.001 a 15.000 habitants	223	22,1
	De municipis de 15.001 a 30.000 habitants	290	28,7
	De municipis de 30.001 habitants o més	193	19,1
	Total	1009	100,0

c) Sobre els participants

La informació va ser recollida per professionals de diferents Àrees Bàsiques de Serveis Socials de les comarques d'Osona i del Vallès Oriental. Les característiques dels/de les professionals que van aportar casos vàlids van ser les següents:

Taula 2. Professionals participants segons perfil professional i gènere.

		Perfil professional					
		Educador/a social		Treballador/a social		Total	
		n	%	n	%	n	%
Gènere							
	Dona	32	69,6	79	98,8	111	88,1
	Home	14	30,4	1	1,3	15	11,9
	Total	46	100,0	80	100,0	126	100,0

Taula 3. Perfil professional i gènere dels/de les professionals participants segons comarca.

		Comarca					
		Comarca d'Osona		Comarca del Vallès Oriental		Total	
		n	%	n	%	n	%
Perfil professional							
	Educador/a social	13	41,9	33	34,7	46	36,5
	Treballador/a social	18	58,1	62	65,3	80	63,5
	Total	31	100,0	95	100,0	126	100,0
Gènere							
	Dona	24	77,4	87	91,6	111	88,1
	Home	7	22,6	8	8,4	15	11,9
	Total	31	100,0	95	100,0	126	100,0

d) Sobre la durada d'emplenament de l'escala

L'instrument de recollida de dades va registrar el temps d'emplenament de l'escala en cadascuna de les seves parts. El temps mitjà utilitzat per a l'emplenament de l'escala, amb les dades sociodemogràfiques inclusivament, va ser de 24:47 minuts ($\sigma=32:57$), i oscil·la entre 0:03:50 i 8:36:25. La mediana va ser de 16:27 minuts (rang=8:32:35).

Si considerem únicament l'escala, és a dir, si exclouem dels càlculs les dades sociodemogràfiques, la mitjana de temps utilitzat per a emplenar-la va ser de 16:54 minuts ($\sigma=27:00$), i oscil·la entre 0:02:38 i 7:58:50. La mediana va ser d'11:01 minuts (rang=7:56:12).

Taula 4. Durada de l'emplenament de l'escala (estadístics descriptius).

		Estadístics	
		Durada d'emplenament de l'Escala (amb les dades de posició)	Durada d'emplenament de l'Escala (sense les dades de posició)
N	Vàlids	1009	1009
	Perduts	0	0
Mitjana		0:24:47	0:16:54
Error estàndard de la mitjana		0:01:02	0:00:51
Mediana		0:16:27	0:11:01
Moda		0:13:50	0:08:23 ^a
Desviació estàndard		0:32:57	0:27:00
Variància		3911966,666	2624592,107
Rang		8:32:35	7:56:12
Mínim		0:03:50	0:02:38

Màxim		8:36:25	7:58:50
Percentils	25	0:11:07	0:07:25
	50	0:16:27	0:11:01
	75	0:25:50	0:16:58

a. Hi ha múltiples modes. Es mostra el valor menor.

Les proves t de Student (triangulades amb la seva equivalent no paramètrica U de Mann-Whitney) indiquen que no hi ha diferències comarcals estadísticament significatives en la durada d'emplenament de l'escala.

1. DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Les característiques sociodemogràfiques de la població estudiada van ser les següents:

a) Gènere

Respecte a la distribució per gènere, la majoria van ser dones (65%). Només 1 de cada 3 casos va ser home (35%).

Taula 5. Gènere de la persona usuària.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	Home	350	34,7
	Dona	659	65,3
	Total	1009	100,0

Si comparem aquesta distribució per gènere amb la del Padró municipal de 2015, observem que en la població estudiada de les dues comarques, les dones representen un 15% més que entre la població empadronada (50.1%), mentre que els homes són un 15% menys (49.9%). Per comarques, la situació és semblant a la descrita, però la sobrerrepresentació/infrarrepresentació per gènere és lleugerament inferior a Osona (13%) i lleugerament superior al Vallès Oriental (17%).

Taula 6. Distribució comparada de la població per gènere (Padró 2015 i població estudiada) (%).

Població escala			Padró 2015			Diferència				
		Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total
Vàlids	Home	62,9	67,2	65,4	50,2	50,0	50,1	12,69	17,20	15,31
	Dona	37,1	32,8	34,6	49,8	50,0	49,9	-12,69	-17,20	-15,31
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-

La prova khi quadrat no ha trobat relació entre el gènere i la comarca de residència de la persona usuària. Per tant, en la població d'estudi ambdues variables són independents.

b) Edat

L'edat mitjana va ser de 41.72 anys ($\sigma=10.820$), amb valors entre els 16 i els 65 anys. La mediana, menys sensible als valors extrems, va ser de 42 anys (rang=49).

Taula 7. Edat (en la data de recollida de dades) (estadístics descriptius).

Estadístics		
Edat (en la data de recollida de dades)		
N	Vàlids	1009
	Perduts	0
Mitjana		41,72
Error estàndard de la mitjana		,341
Mediana		42,00
Moda		37
Desviació estàndard		10,820
Variància		117,063
Rang		49
Mínim		16
Màxim		65
Percentils	25	34,50
	50	42,00
	75	50,00

La prova paramètrica t de Student indica que hi ha diferències comarcals estadísticament significatives en l'edat de les persones estudiades ($t=2.689$; $p \leq .01$). Triangulada la prova anterior amb la seva equivalent no paramètrica (U de Mann-Whitney), aquesta confirma aquest resultat. Així, hi ha diferències significatives en l'edat en funció de la comarca de residència: en la comarca d'Osona l'edat mitjana de la població ($\bar{X}=42.78$ anys; $\sigma=11.023$) és lleugerament més alta que la de la comarca del Vallès Oriental ($\bar{X}=40.93$ anys; $\sigma=10.611$).

Atenent a la distribució per intervals d'edat, la majoria de la població es concentrava en l'interval de 40 a 44 anys (18.1%), seguida de la població de 35 a 39 anys (17.6%), de 45 a 49 anys (14.0%), de 50 a 54 anys (11.0%) i les persones de 30 ai 34 anys (10.0%). Així, la població de 30 a 54 anys suposa el 71% del total: de 30 a 39 són el 28% i de 40 a 54, el 43%.

Taula 8. Distribució de la població per intervals d'edat.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	15-19	19	1,9
	20-24	36	3,6
	25-29	96	9,5
	30-34	101	10,0
	35-39	178	17,6
	40-44	183	18,1
	45-49	141	14,0
	50-54	111	11,0
	55-59	91	9,0
	60-64	48	4,8
	65-69	5	,5
	Total		1009

La comparació d'aquesta distribució per intervals d'edat amb la del Padró municipal de 2015 mostra que:

- Si considerem les dues comarques alhora, la població estudiada està sobrerrepresentada respecte al Padró dels 25 als 59 anys, mentre que en la resta d'interval (menors de 25 i majors de 59 anys) està infrarepresentada. Els intervals d'edat en què la sobrerrepresentació és major són, per aquest ordre, de 40 a 44, de 35 a 39 i de 45 a 49 anys. Els que més contribueixen a la

infrarepresentació són els intervals de 15 a 19 anys i de 65 a 69 anys, amb coherència amb el perfil de destinataris de l'escala.

- A Osona, la situació es la mateixa que l'esmentada abans per a les dues comarques juntes.
- Al Vallès es dóna una situació semblant, amb la diferència que la sobrerepresentació respecte al Padró afecta l'interval dels 25 als 29 anys i dels 35 als 49 anys, mentre que en la resta d'intervals, la població a la qual es va aplicar l'escala està infrarepresentada.

Taula 9. Distribució comparada de la població per intervals d'edat (Padró 2015 i població estudiada) (%).

		Població escala			Padró 2015			Diferència		
		Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total
Vàlids	15-19	1,4	1,0	1,2	7,1	6,9	7,0	-5,2	-5,0	-5,8
	20-24	2,1	4,7	3,6	7,0	6,7	6,8	-4,4	-2,4	-3,2
	25-29	7,9	10,0	9,1	7,6	7,2	7,3	0,6	3,3	1,8
	30-34	11,2	9,5	10,2	9,9	9,6	9,7	1,3	-0,5	0,5
	35-39	15,4	17,4	16,6	12,0	12,9	12,7	4,6	5,5	3,9
	40-44	16,8	19,8	18,6	11,5	12,9	12,6	4,1	7,1	6,0
	45-49	14,0	14,5	14,3	10,7	11,5	11,3	3,5	2,3	3,0
	50-54	12,6	10,5	11,4	10,4	9,9	10,0	2,0	-0,0	1,4
	55-59	12,1	7,2	9,3	9,4	8,6	8,8	1,8	-1,2	0,5
	60-64	5,4	4,7	5,0	7,7	7,2	7,4	-2,4	-2,9	-2,4
	65-69	0,9	0,7	0,8	6,6	6,5	6,5	-5,9	-6,1	-5,7
		Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

c) Nombre de membres de la unitat familiar

El nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona a la qual s'aplicava l'escala, va oscil·lar entre 1 i 9 membres. Les unitats familiars d'entre 1 i 4 membres van representar el 80% de les llars, destacaven, per aquest ordre, les unitats familiars de 3 membres (21.6%), de 2 membres (19.8%) i de 4 membres (19.4%).

Taula 10. Nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona usuària a la qual s'aplica l'escala.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	1	189	18,7
	2	200	19,8
	3	218	21,6
	4	196	19,4
	5	133	13,2
	6	49	4,9
	7	15	1,5
	8	8	,8
	9	1	,1
	Total	1009	100,0

El nombre mitjà de membres de la unitat familiar de les persones a les quals es va aplicar l'escala, incloent-hi la persona usuària, va ser de 3.14 ($\sigma=1.601$). La mediana va ser de 3 membres (rang=8).

Taula 11. Nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona usuària a la qual s'aplica l'escala (estadístics descriptius).

Estadístics		
Nombre de membres de la unitat familiar, incloent-hi la persona usuària a la qual s'aplica l'escala		
N	Vàlids	1009
	Perduts	0
Mitjana		3,14
Error estàndard de la mitjana		,050
Mediana		3,00
Moda		3
Desviació estàndard		1,601
Variància		2,562
Rang		8
Mínim		1
Màxim		9
Percentils	25	2,00
	50	3,00
	75	4,00

La prova paramètrica t de Student indica que no hi ha diferències comarcals estadísticament significatives en el nombre mitjà de membres que formen part de la unitat familiar de les persones estudiades. En canvi, triangulada la prova anterior amb la seva equivalent no paramètrica (U de Mann-Whitney), aquesta indica que sí hi ha una diferència significativa en el nombre de membres de la unitat familiar en funció de la comarca de residència (U=133328.000; $p < 0.05$): en la comarca d'Osona el nombre de membres ($\bar{x} = 3.03$ membres; $\sigma = 1.620$) és lleugerament inferior al de la comarca del Vallès Oriental ($\bar{x} = 3.22$ membres; $\sigma = 11.583$), encara que la diferència és només de 20 dècimes.

Si es compara el nombre mitjà de membres de la unitat familiar de les persones a les quals es va aplicar l'escala amb la grandària de les llars del Cens de Població i Habitatges 2011, s'observa que, en termes percentuals:

- Si considerem les dues comarques alhora, les unitats familiars de 5 persones o més estan sobrerrepresentades en la població estudiada respecte al Cens (valors positius a la taula), i especialment les unitats de 5 i 6 membres. Les unitats familiars d'1 a 4 persones estan infrarrepresentades respecte al Cens (valors negatius a la taula). Les unitats familiars de 2 persones són les que més contribueixen a aquesta infrarepresentació (10.9% menys que al Cens).
- A Osona, les llars unifamiliars i les de 5 o més membres estan sobrerrepresentades respecte al Cens, en especial les de 5 i 6 membres. Les llars infrarrepresentades són les de 2 a 3 membres, i especialment les de 2 persones.
- Al Vallès Oriental, estan sobrerrepresentades les llars de 1 a 3 membres, i les de 2 membres són les que més contribueixen a aquesta situació. La infrarepresentació respecte al Cens es dona en les llars de 4 o més membres, i en especial en les de 5 membres.

Taula 12. Distribució comparada de la població per nombre de membres de la llar (Cens de població i habitatges 2011 i població estudiada) (%).

		Població escala			Cens 2011			Diferència		
		Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total
Vàlids	1	21,7	16,6	18,8	21,6	18,8	19,6	0,1	-2,3	-0,9
	2	20,6	19,1	19,7	30,4	30,6	30,6	-9,9	-11,5	-10,9
	3	21,0	22,1	21,6	22,4	23,6	23,3	-1,3	-1,6	-1,6
	4	17,3	21,0	19,4	18,6	20,6	20,0	-1,3	0,4	-0,6
	5	11,2	14,7	13,2	4,8	4,8	4,8	6,4	9,9	8,4
	6	6,8	3,4	4,9	2,2	1,5	1,7	4,6	1,9	3,2
	7	0,7	2,1	1,5	0,0	0,0	0,0	0,7	2,1	1,5
	8	0,5	1,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,5	1,0	0,8
	9 i més	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	

d) Nombre de menors entre 0 i 16 anys de la unitat familiar

La majoria de persones usuàries a les quals es va aplicar l'escala formaven part d'unitats familiars amb menors d'entre 0 i 16 anys (63.7%).

En les unitats familiars amb menors entre 0 i 16 anys, el nombre d'aquests va oscil·lar entre 1 i 6. Les unitats familiars d'entre 1 i 2 membres van representar el 75% dels casos, i destacaven, per aquest ordre, les unitats familiars amb només un menor (39%) o dos (36%).

Taula 13. Nombre de menors de la unitat familiar entre 0-16 anys.

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	1	252	25,0	39,2
	2	234	23,2	36,4
	3	110	10,9	17,1
	4	37	3,7	5,8
	5	8	,8	1,2
	6	2	,2	,3
	Total	643	63,7	100,0
Perduts	0	366	36,3	
Total		1009	100,0	

El nombre mitjà de menors entre 0-16 anys de la unitat familiar de les persones a les quals es va aplicar l'escala va ser d'1.94 ($\sigma=.976$). La mediana va ser de 2 membres (rang=5).

Taula 14. Nombre de menors de la unitat familiar entre 0-16 anys (estadístics descriptius).

Estadístics		
Nombre de menors de la unitat familiar entre 0-16 anys		
N	Vàlids	643
	Perduts	366
Mitjana		1,94
Error estàndard de la mitjana		,039
Mediana		2,00
Moda		1

Desviació estàndard		,976
Variància		,953
Rang		5
Mínim		1
Màxim		6
Percentils	25	1,00
	50	2,00
	75	2,00

Les proves t de Student (triangulades amb la seva equivalent no paramètrica U de Mann-Whitney) indiquen que no hi ha diferències comarcals estadísticament significatives en el nombre de menors entre 0 i 16 anys de la unitat familiar.

e) Nacionalitat

La nacionalitat majoritària de la població, amb diferència, va ser la nacionalitat espanyola (61%). Entre la resta de nacionalitats, destaca especialment la marroquina (23%), ja que quasi 1 de cada 4 persones usuàries procedeix del Marroc. La resta de nacionalitats tenen una escassa presència relativa entre la població estudiada.

Taula 15. Nacionalitat.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	Albània	1	,1
	Algèria	2	,2
	Argentina	4	,4
	Bolívia	9	,9
	Brasil	5	,5
	Bulgària	2	,2
	Camerun	1	,1
	Colòmbia	5	,5
	Cuba	1	,1
	Dominica	1	,1
	Equador	13	1,3
	Espanya	615	61,0
	França	1	,1
	Gàmbia	13	1,3
	Ghana	11	1,1
	Guinea (República de)	3	,3
	Guinea Bissau	1	,1
	Hondures	5	,5
	Indonèsia	2	,2
	Itàlia	2	,2
	Lituània	1	,1
	Mali	5	,5
	Marroc	232	23,0
	Nicaragua	1	,1
	Nigèria	7	,7
	Pakistan	2	,2
	Paraguai	4	,4
	Perú	3	,3
	Polònia	1	,1
	Portugal	1	,1
República Dominicana	6	,6	
República Txeca	1	,1	
Romania	12	1,2	

Rússia	1	,1
Senegal	25	2,5
Suïssa	1	,1
Surinam	1	,1
Ucraïna	1	,1
Uruguai	5	,5
Xile	2	,2
Total	1009	100,0

La prova khi quadrat no ha trobat relació entre la nacionalitat (espanyola o estrangera) i la comarca de residència de la persona usuària. Per tant, en la població d'estudi ambdues variables són independents.

Comparada amb la distribució per nacionalitat en el Padró municipal de 2015, s'observa que en la població estudiada de les dues comarques hi ha un 29% més de població estrangera que en la població empadronada. Per comarques, la població estrangera a Osona i també al Vallès Oriental està sobrerrepresentada respecte al Padró en una proporció semblant.

Taula 16. Distribució comparada de la població per nacionalitat (Padró 2015 i població estudiada) (%).

		Població escala			Padró 2015			Diferència		
		Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total	Osona	Vallès Oriental	Total
Vàlids	Espanyola	58,9	62,9	61,2	58,9	62,4	61,2	-28,4	-28,7	-28,9
	Estrangera	41,1	37,1	38,8	41,1	37,6	38,8	28,4	28,7	28,9
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			

f) Pertinença a l'ètnia gitana

La majoria de la població no pertanyia a l'ètnia gitana (97.7%); només un 2.3% sí.

Taula 17. Pertinença a l'ètnia gitana.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	Sí	23	2,3
	No	977	97,7
	Total	1000	100,0
Perduts	No sap/No consta	9	
Total		1009	

De les persones que pertanyen a l'ètnia gitana, el 91.3% són de nacionalitat espanyola.

La prova khi quadrat no ha trobat relació entre la pertinença a l'ètnia gitana i la comarca de residència de la persona usuària. Això vol dir que en la població d'estudi ambdues variables són independents.

g) Situació juridicoadministrativa al país

La majoria de la població es trobava al país en una situació juridicoadministrativa regularitzada (96.1%).

Taula 18. Situació jurídicoadministrativa al país.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	Situació irregular	21	2,1
	Situació en tràmits de regularitzar	18	1,8
	Situació regularitzada	969	96,1
	Total	1008	100,0
Perduts	No sap/No consta	1	
Total		1009	

El 42.9% de les persones estrangeres en situació irregular són marroquines, seguides de les de nacionalitat senegalesa amb un 14.3%.

La prova khi quadrat ha trobat relació entre la situació jurídicoadministrativa al país i la comarca de residència de la persona usuària (Khi quadrat=5.768; $p < 0.05$). Això vol dir que en la població d'estudi la situació al país està relacionada amb la comarca de residència. Així, com a exemple, la població en situació irregular o en tràmits de regularitzar és el doble al Vallès Oriental que a Osona (6% vs 3%).

h) Nivell d'estudis màxim assolit

La població que no ha completat l'escolaritat obligatòria és el 57.8%, enfront del 41.3% de persones que sí que l'han completada.

Per estudis assolits, la població estudiada té, en aquest ordre, un certificat d'estudis primaris o certificat d'escolaritat (31.9%), ha finalitzat l' ESO, EGB o Batxiller Elemental (23.5%) o sap llegir i escriure (sense estudis) (19.6%). Les persones analfabetes representen un 7% del total, mentre que la població amb nivells d'estudis diferents als esmentats presenta percentatges molt inferiors.

Taula 19. Nivell d'estudis màxim assolit.

		Freqüència	Percentatge vàlid	
Vàlids	Analfabet/a	69	7,0	
	Sap llegir i escriure però no va completar cap estudi oficial	192	19,6	
	Certificat d'Escolaritat o d'Estudis Primaris	314	32,0	
	ESO, EGB o Batxiller Elemental	230	23,5	
	Batxiller (LOE, LOGSE), BUP, Batxiller Superior, COU, PREU	65	6,6	
	FP grau mitjà, FP I, Oficialia Industrial o equivalent	61	6,2	
	FP grau superior, FP II, Mestratge Industrial o equivalent	21	2,1	
	Diplomatura universitària, Arquitectura Tècnica, Enginyeria Tècnica o equivalent	17	1,7	
	Llicenciatura, Arquitectura, Enginyeria o equivalent	7	,7	
	Grau Universitari o equivalent	3	,3	
	Màster oficial universitari	1	,1	
	Total	980	100,0	
	Perduts	No sap/No consta	29	
	Total		1009	

La prova khi quadrat ha trobat relació entre el nivell d'estudis màxim assolit (amb o sense l'escolaritat obligatòria completada) i la comarca de residència de la persona usuària (Khi quadrat=17.492; $p<0.05$). Això vol dir que en la població d'estudi el nivell d'estudis assolit està associat amb la comarca de residència. Així, per exemple, la població sense l'escolaritat obligatòria completa a Osona és més de 10 punts percentuals superior que la del Vallès Oriental (67% vs 53%).

i) Tipus de malalties/discapacitats

La major part de la població estudiada no presenta malalties o discapacitats (66.2%). No obstant això, les persones amb discapacitat física són el 7.9% del total, seguides per les persones amb discapacitat psíquica (5.8%).

Taula 20. Tipus de malalties/ discapacitats.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	Cap	648	66,2
	Persona amb discapacitat física	77	7,9
	Persona amb discapacitat psíquica	57	5,8
	Persona amb discapacitat sensorial	9	,9
	Persona amb malaltia mental	43	4,4
	Persona amb malaltia orgànica crònica, exclosa la mental	47	4,8
	Persona amb malaltia orgànica aguda	23	2,3
	Persona amb problemes de drogodependències o altres addiccions	44	4,5
	Persona amb més d'una discapacitat i/o malaltia	31	3,2
	Total	979	100,0
Perduts	No sap/No consta	30	
Total		1009	

La prova khi quadrat ha trobat relació entre l'existència o no de malalties/discapacitats i la comarca de residència de la persona usuària (Khi quadrat=8.402; $p<0.05$). Es a dir, l'existència o no de malalties/discapacitats està relacionada amb la comarca de residència. Així, per exemple, la població amb malalties/discapacitats és quasi 10 punts percentuals superior a Osona que al Vallès Oriental (39% vs 30%).

j) Grau de discapacitat

La majoria de les persones no presenten disminució de les seves capacitats (75.2%), mentre que un 7.1% en presenta però estan sense diagnosticar. La població amb una disminució significativa de les seves capacitats (del 33% o superior) suposa el 16.1% del total.

Taula 21. Grau de discapacitat.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	No presenta disminució de les seves capacitats	734	75,2
	Presenta una disminució de les seves capacitats sense diagnosticar	69	7,1
	Presenta una disminució de les seves capacitats (fins al 32%)	16	1,6
	Presenta una disminució significativa de les seves capacitats (del 33% al 64%)	109	11,2

	Presenta una disminució greu de les seves capacitats (65% o més)	48	4,9
	Total	976	100,0
Perduts	No sap/No consta	33	
Total		1009	

La prova khi quadrat ha trobat relació entre l'existència o no d'una disminució en les capacitats personals i la comarca de residència de la persona usuària (Khi quadrat=7.089; $p < 0.05$). És a dir, l'existència o no de disminucions de les capacitats està relacionada amb la comarca de residència. Així, per exemple, la població amb disminucions de les seves capacitats és quasi 10 punts percentuals superior a Osona que al Vallès Oriental (29% vs 22%).

k) Grau de dependència reconegut

Les persones estudiades no presenten dependència o no són persones dependents (97.4%).

Taula 22. Grau de dependència reconegut.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	No aplicable (no presenta dependència o no és una persona dependent)	950	97,4
	Té reconegut un Grau I	12	1,2
	Té reconegut un Grau II	12	1,2
	Té reconegut un Grau III	1	,1
	Total	975	100,0
Perduts	No sap/No consta	34	
Total		1009	

La prova khi quadrat no ha trobat relació entre l'existència o no de dependència i la comarca de residència de la persona usuària. Ambdues variables es comporten de manera independent en la població estudiada.

l) Incapacitat laboral

La major part de la població no presenta incapacitat laboral (88.8%). Només un nombre escàs de persones presenta una incapacitat laboral temporal o permanent parcial (3.8%) o permanent (7.3%).

Taula 23. Incapacitat laboral.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	No presenta incapacitat laboral (persona en edat laboral)	860	88,8
	Presenta una incapacitat laboral temporal o permanent parcial	37	3,8
	Presenta una incapacitat laboral permanent	61	6,3
	Presenta una incapacitat laboral permanent (gran invalidesa)	10	1,0
	Total	968	100,0
Perduts	No sap/No consta	41	
Total		1009	

La prova khi quadrat ha trobat relació entre l'existència o no d'una incapacitat laboral i la comarca de residència de la persona usuària (Khi quadrat=15.0846; $p < 0.05$). És a dir, l'existència o no d'una

incapacitat laboral no és independent de la comarca de residència. Així, per exemple, la població amb incapacitat laboral es quasi el doble a Osona que al Vallès Oriental (16% vs 8%).

m) Atenció i seguiment sanitari

La majoria de les persones no precisa atenció i/o seguiment sanitari (60.8%), enfront d'un 25.8% que en precisa de manera puntual. Per contra, els qui precisen atenció i/o seguiment sanitari de manera continuada representen el 13.4%.

Taula 24. Atenció i seguiment sanitari.

		Freqüència	Percentatge vàlid
Vàlids	No precisa atenció sanitària i/o seguiment	607	60,8
	Precisa atenció sanitària i/o seguiment de manera puntual	258	25,8
	Precisa atenció sanitària i/o seguiment de manera continuada	134	13,4
	Total	999	100,0
Perduts	No sap/No consta	10	
Total		1009	

La prova khi quadrat no ha trobat relació entre la necessitat o no d'atenció i/o seguiment sanitari i la comarca de residència de la persona usuària. Ambdues variables són independents en la població estudiada.

2. ABAST, INTENSITAT I ÍNDEX D'EXCLUSIÓ SOCIAL (IES) SEGONS L'ESCALA

L'abast de l'exclusió ha estat estimat a partir de les dimensions vitals afectades per aquesta que identifica la bibliografia, i la intensitat a partir del grau d'exclusió present en cadascuna d'aquestes dimensions. Les puntuacions del prototip d'escala van ser assignades a partir de la construcció teòrica del contingut de les dimensions, les subdimensiones i els indicadors i van ser provades amb casos en totes les dimensions.

Per a l'assignació de puntuacions es va seguir la rutina següent:

- Pas 1. Dins de cada dimensió, cada ítem va ser associat a una puntuació en funció de la seva contribució a l'exclusió en cada subdimensió, ponderat, si escau, pel temps (si presència en el passat, la durada en nombre de mesos).
- Pas 2. La suma de les puntuacions obtingudes en els ítems per les subdimensiones de cada dimensió proporcionava una puntuació total, la qual cosa donava lloc a un Índex d'Exclusió Social (IES) per a cadascuna de les 8 dimensions contemplades en l'escala, índex que es detalla més endavant. Aquestes puntuacions serveixen de base al pas següent.
- Pas 3. El sumatori de les puntuacions dels ítems va ser el punt de partida per a classificar la intensitat de l'exclusió social en cada situació individual d'acord amb esls criteris generals següents:

Classificació	Sense exclusió	Exclusió lleu	Exclusió moderada	Exclusió greu
Puntuació en la dimensió	Sense puntuació (puntuació=0)	Puntuacions situades en el 1r tercil de la puntuació teòrica total	Puntuacions situades en el 2n tercil de la puntuació teòrica total	Puntuacions iguals o superiors al límit inferior del 3r tercil de la puntuació teòrica total

2.1. Índex d'Exclusió Social (IES) per dimensions

S'ha construït un Índex d'Exclusió Social (IES) per a cadascuna de les 8 dimensions contemplades en l'escala. Els ítems emprats en l'escala reflecteixen diferents aspectes de l'exclusió, però necessiten ser tractats de forma matemàtica perquè puguin ser interpretats amb un sentit agregat.

Les puntuacions de les diferents variables s'han combinat de manera que els nivells de mesurament inicials de caràcter ordinal i nominal (discretes) s'han transformat en un nivell de mesurament de raó o interval, amb la qual cosa es crea un indicador nou de caràcter continu. La creació d'aquests índexs d'exclusió per dimensió s'ha realitzat de manera que no s'alterara el sentit i la interpretació de les variables originals. Amb posterioritat, les variables contínues creades de manera fonamentalment additiva, s'han recodificat per a mostrar de forma parsimoniosa i més operativa el gradient d'exclusió social que pateix la persona usuària.

Així, l'IES3 (Índex d'exclusió social en la dimensió de situació laboral) pren valors d'entre 0 (absència d'exclusió) i 24 (màxima exclusió) i amb posterioritat es recodifica en quatre grups a partir de les indicacions tant teòriques (bibliografia, experiència professional) com empíriques (distribució de les variables). La formulació matemàtica i els supòsits i condicions utilitzats es presenten a continuació:

Dimensió 3: Situació laboral

$$IES_3 = G+H+I$$

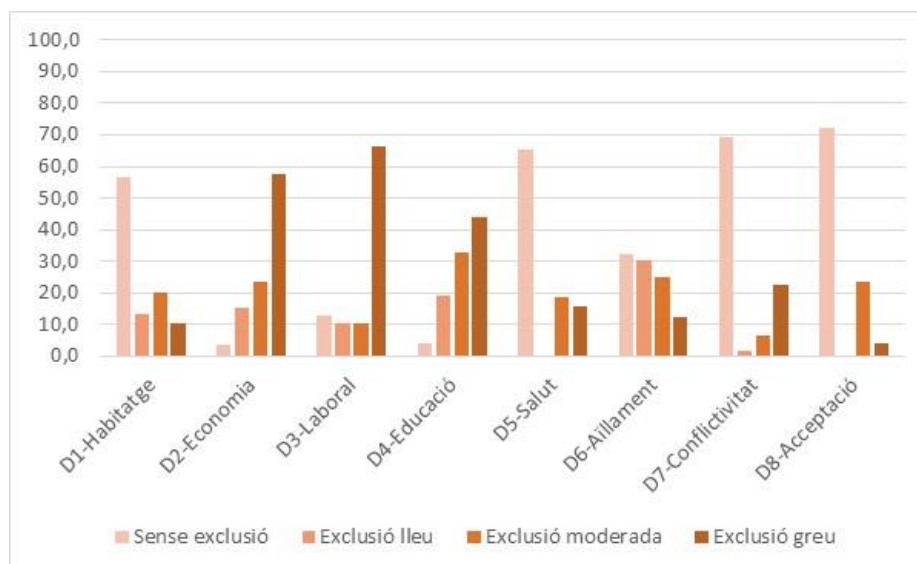
[0-3]

$$\left. \begin{array}{l} G = P_{14} \\ H = P_{15} \\ I = P_{16} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{On:} \\ P_{14} = \text{Accés ocupació (0-9)} \\ P_{15} = \text{Desocupació (0-9)} \\ P_{16} = \text{Condicions ocupació/treball (0-6)} \end{array}$$

2.2. Abast i intensitat de l'exclusió

La intensitat de l'exclusió social en la població estudiada per a cadascuna de les dimensions va ser la següent:

Il·lustració 1. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (%).



El grau d'exclusió social de les persones a les quals s'ha aplicat l'escala està caracteritzat pels trets següents:

- Les dimensions amb major grau d'exclusió són:
 - D3-Situació laboral. L'exclusió greu afecta el 67% i la moderada el 10%. Ambdues estan presents en el 77% del total.
 - D2-Situació econòmica/nivell d'ingressos, en la qual l'exclusió greu afecta el 58% de les persones i la moderada el 24%. Juntes suposen el 81% del total.
 - D4-Educació i formació. L'exclusió greu afecta el 44% i la moderada el 33%. Ambdues estan presents en el 77% del total.
- Les dimensions en les quals la majoria de persones no presenta exclusió o presenta un grau d'exclusió lleu són, per aquest ordre:
 - D1-Habitatge. El 56% de les persones no presenta exclusió en aquesta dimensió. L'exclusió moderada afecta el 20% i la greu el 10%. Ambdues suposen el 30% del total. En exclusió lleu es troba el 14%. D'aquesta manera, les persones afectades per algun grau d'exclusió representen el 44%.
 - D6-Aïllament. Encara que el 32% de les persones no presenta exclusió en aquesta dimensió, una de cada quatre persones presenta exclusió moderada (25%) i la greu afecta el 13%. Ambdues suposen el 38% del total. L'exclusió lleu és del 30%. Així, les persones afectades per algun grau d'exclusió representen el 68%.
- Les dimensions amb menor grau d'exclusió, en les quals la majoria de la població no presenta exclusió, amb percentatges superiors al 65% del total, són, de menor a major exclusió:
 - D8-Acceptació social. L'exclusió greu i moderada afecta el 28% de la població. No s'han observat situacions d'exclusió lleu.
 - D7-Conflictivitat familiar i social. L'exclusió greu i moderada afecta el 29% de la població i l'exclusió lleu el 2%.
 - D5-Salut. L'exclusió greu i moderada afecta el 35% de la població. No s'han observat situacions d'exclusió lleu.

Taula 25. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (n).

(n)	GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL (segons l'escala)				
	Sense exclusió	Exclusió lleu	Exclusió moderada	Exclusió greu	Total
D1-Habitatge	569	136	201	103	1009
D2-Economia	35	155	239	580	1009
D3-Laboral	130	104	104	671	1009
D4-Educació	40	195	329	445	1009
D5-Salut	658	0	190	161	1009
D6-Aïllament	327	305	250	127	1009
D7-Conflictivitat	697	19	64	229	1009
D8-Acceptació	730	0	239	40	1009

Taula 26. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (%).

(%)	GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL (segons l'escala)				
DIMENSIONS	Sense exclusió	Exclusió lleu	Exclusió moderada	Exclusió greu	Total
D1-Habitatge	56,4	13,5	19,9	10,2	100,0
D2-Economia	3,5	15,4	23,7	57,5	100,0
D3-Laboral	12,9	10,3	10,3	66,5	100,0
D4-Educació	4,0	19,3	32,6	44,1	100,0
D5-Salut	65,2	0,0	18,8	16,0	100,0
D6-Aïllament	32,4	30,2	24,8	12,6	100,0
D7-Conflictivitat	69,1	1,9	6,3	22,7	100,0
D8-Acceptació	72,3	0,0	23,7	4,0	100,0

Taula 27. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (variable contínua): estadístics.

		Estadístics							
		ExcD1	ExcD2	ExcD3	ExcD4	ExcD5	ExcD6	ExcD7	ExcD8
N	Vàlids	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009
	Perduts	0	0	0	0	0	0	0	0
Mitjana		3,4509	23,9077	8,6551	13,1784	1,5372	2,6636	5,6218	,6434
Error estàndard de la mitjana		,15981	,42115	,17925	,29085	,07459	,08112	,32515	,03424
Mediana		,0000	25,0000	9,0000	11,0000	,0000	2,0000	,0000	,0000
Moda		,00	,00	9,00	18,00	,00	,00	,00	,00
Desviació estàndard		5,07619	13,37760	5,69391	9,23878	2,36938	2,57668	10,32825	1,08751
Variància		25,768	178,960	32,421	85,355	5,614	6,639	106,673	1,183
Rang		23,00	55,20	23,00	40,00	11,00	11,20	57,20	5,20
Mínim		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
Màxim		23,00	55,20	23,00	40,00	11,00	11,20	57,20	5,20
Percentils	25	,0000	12,3000	5,0000	7,0000	,0000	,0000	,0000	,0000
	50	,0000	25,0000	9,0000	11,0000	,0000	2,0000	,0000	,0000
	75	7,0000	35,6000	10,0000	19,0000	3,0000	4,6000	7,0000	2,0000

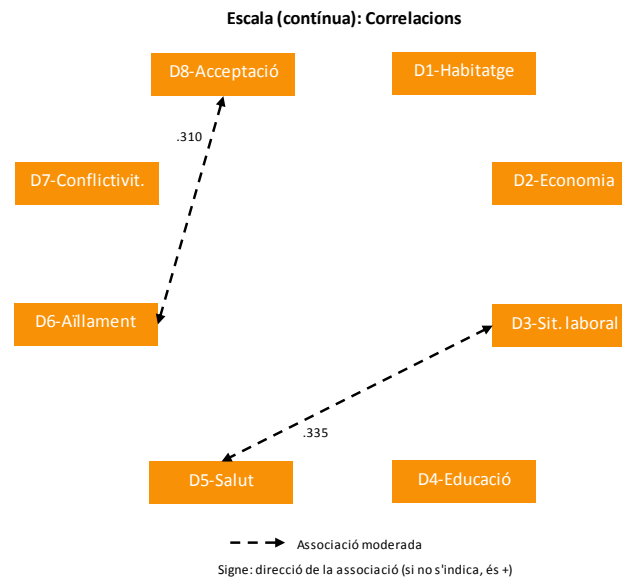
Taula 28. Grau d'exclusió social per dimensions segons l'escala (variable ordinal): estadístics.

		Estadístics							
		NivelExcD1	NivelExcD2	NivelExcD3	NivelExcD4	NivelExcD5	NivelExcD6	NivelExcD7	NivelExcD8
N	Vàlids	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009
	Perduts	0	0	0	0	0	0	0	0
Mediana		,00	3,00	3,00	2,00	,00	1,00	,00	,00
Moda		0	3	3	3	0	0	0	0
Rang		3	3	3	3	3	3	3	3
Mínim		0	0	0	0	0	0	0	0
Màxim		3	3	3	3	3	3	3	3
Percentils	25	,00	2,00	2,00	2,00	,00	,00	,00	,00
	50	,00	3,00	3,00	2,00	,00	1,00	,00	,00
	75	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00

S'han analitzat també les correlacions de les dimensions de l'escala entre si, tant en la versió contínua (correlació de Pearson) com en l'ordinal (correlació Rho de Spearman). Els resultats mostren que hi ha una escassa correlació entre les diferents dimensions:

- En la versió contínua de les puntuacions de l'escala, s'observa que la major part de les correlacions són febles o molt febles i de signe positiu. Únicament es troba una correlació positiva de força moderada, pròxima a feble, entre les dimensions D3-Situació laboral i D5-Salut ($r=.335$; $p\leq.01$) i entre la D6-Aïllament i la D8-Acceptació social ($r=.310$; $p\leq.01$). La prova no paramètrica equivalent (correlació de Spearman) confirma aquests resultats.

Il·lustració 2. Correlacions entre les dimensions de l'escala (contínua).



- En la versió ordinal de les puntuacions de l'escala, novament s'observen correlacions positives febles o molt febles, en la immensa majoria de signe positiu, entre diferents dimensions de l'escala.

Els resultats anteriors mostren la independència de les dimensions. Cadascuna d'elles és homogènia internament i molt diferent pel que fa a les altres. Això significa que cada dimensió mesura un aspecte diferent de l'exclusió social.

3. VALORACIÓ PROFESSIONAL DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL

En el procés de validació de l'escala es va sol·licitar a les persones participants que realitzaren una valoració professional de l'exclusió social observada en cada situació individual, és a dir, l'apreciació diagnòstica professional sobre la intensitat de l'exclusió social en cada dimensió, la qual classificaven en greu, moderada, lleu o cap. L'objectiu era tenir un criteri complementari per a valorar la validesa de l'escala, utilitzant el criteri clínic com a "gold standard" amb què comparar els resultats de l'escala, sense oblidar la dificultat que suposa en les ciències socials trobar estàndars de referència per a determinar la idoneïtat d'un instrument de mesurament².

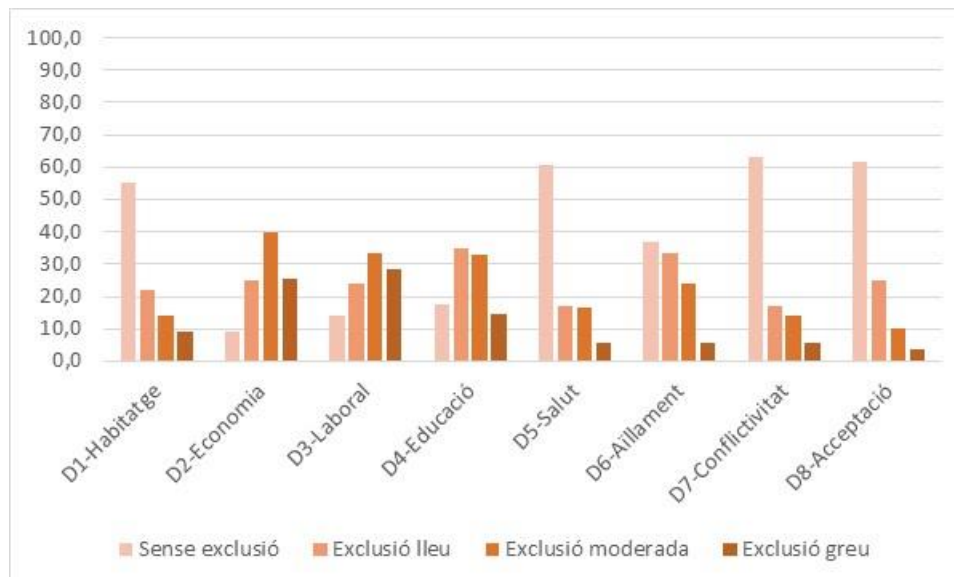
La valoració professional del grau d'exclusió social de les persones a les quals s'ha aplicat l'escala està caracteritzada pels trets:

- Les dimensions amb major grau d'exclusió són següents:

² Springer, D.W., Abell, N. and Nugent, W.R. (2002). Creating and Validating Rapid Assessment Instruments for Practice and Research: Part 2. *Research on Social Work Practice*, 12 (6), 768-795. DOI: 10.1177/104973102237474

- D2-Situació econòmica/nivell d'ingressos, en la qual l'exclusió greu afecta el 25.7% de les persones i la moderada el 40%. Juntament suposen el 65.7% del total. A més, 1 de cada 4 persones presenta exclusió lleu (25.1%). Així, les persones amb algun grau d'exclusió arriben al 90.8% del total.
- D3-Situació laboral. L'exclusió greu afecta el 28.3% i la moderada el 33.5%. Ambdues estan presents en el 61.1% del total. També, quasi 1 de cada 4 persones està afectada per l'exclusió lleu (24.2%). D'aquesta manera, l'exclusió en diferents graus afecta el 86% de la població estudiada.
- D4-Educació. L'exclusió greu està present en el 14.5%, la moderada en el 32.7% i l'exclusió lleu en el 35.1%. D'aquesta manera, els diferents graus d'exclusió afecten el 82.3% del total.
- La dimensió amb un grau d'exclusió més moderat, però elevat, és la D6-Aïllament. L'exclusió greu afecta el 5.5%, la moderada el 24.2% i la lleu el 33.4%. És a dir, el 29.6% presenta exclusió moderada o greu i les persones amb algun grau d'exclusió són quasi 1 de cada 3 (63%).
- Les dimensions amb menor grau d'exclusió mostren que la majoria de la població no hi presenta exclusió, amb percentatges mínims del 55%. Són, per aquest ordre:
 - D1-Habitatge. L'exclusió greu i moderada afecta el 23.1% de la població i l'exclusió lleu el 21.9%. Això significa que els diferents graus d'exclusió afecten el 45% del total.
 - D5-Salut. L'exclusió greu i moderada afecta el 22.2% de la població i l'exclusió lleu el 16.9%. Les persones amb algun grau d'exclusió són més de 1 de cada 3 (39.1%).
 - D8-Acceptació social. L'exclusió greu i moderada afecta el 13.5% de la població i l'exclusió lleu el 24.8%. Així, l'exclusió afecta el 38.3% del total.
 - D7-Conflictitat familiar i social. L'exclusió greu i moderada afecta el 19.7% de la població i l'exclusió lleu el 17.1%. Els diferents graus d'exclusió afecten, doncs, el 36.9% del total.

Il·lustració 3. Valoració professional del grau d'exclusió social per dimensions (%).



Taula 29. Grau d'exclusió social per dimensions segons la valoració professional (n).

(n) GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL (segons valoració professional)					
DIMENSIONS	<i>Sense exclusió</i>	<i>Exclusió lleu</i>	<i>Exclusió moderada</i>	<i>Exclusió greu</i>	<i>Total</i>
<i>D1-Habitatge</i>	555	221	143	90	1009
<i>D2-Economia</i>	93	253	404	259	1009
<i>D3-Laboral</i>	141	244	338	286	1009
<i>D4-Educació</i>	179	354	330	146	1009
<i>D5-Salut</i>	614	171	166	58	1009
<i>D6-Aïllament</i>	373	337	244	55	1009
<i>D7-Conflictivitat</i>	637	173	144	55	1009
<i>D8-Acceptació</i>	623	250	101	35	1009

Taula 30. Grau d'exclusió social per dimensions segons la valoració professional (%).

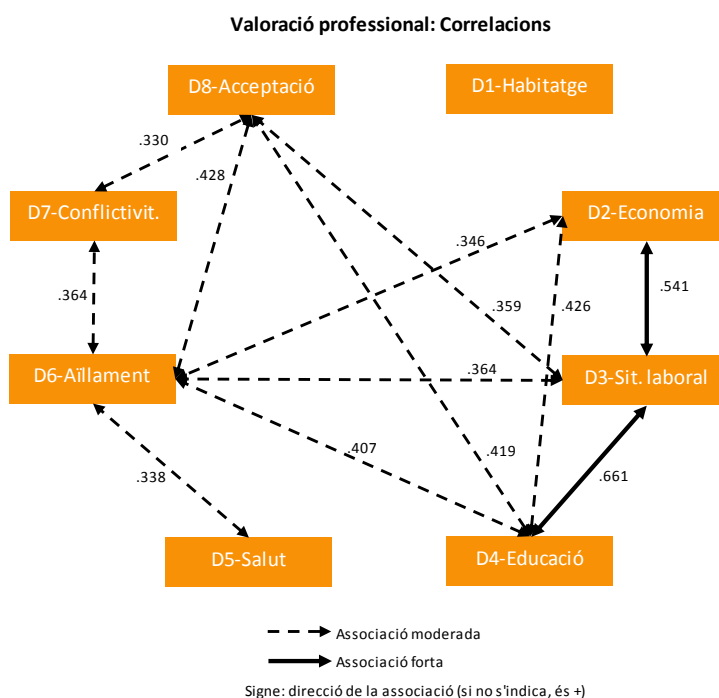
(%) GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL (segons valoració professional)					
DIMENSIONS	<i>Sense exclusió</i>	<i>Exclusió lleu</i>	<i>Exclusió moderada</i>	<i>Exclusió greu</i>	<i>Total</i>
<i>D1-Habitatge</i>	55,0	21,9	14,2	8,9	100,0
<i>D2-Economia</i>	9,2	25,1	40,0	25,7	100,0
<i>D3-Laboral</i>	14,0	24,2	33,5	28,3	100,0
<i>D4-Educació</i>	17,7	35,1	32,7	14,5	100,0
<i>D5-Salut</i>	60,9	16,9	16,5	5,7	100,0
<i>D6-Aïllament</i>	37,0	33,4	24,2	5,5	100,0
<i>D7-Conflictivitat</i>	63,1	17,1	14,3	5,5	100,0
<i>D8-Acceptació</i>	61,7	24,8	10,0	3,5	100,0

Taula 31. Grau d'exclusió social segons la valoració professional: estadístics (variable ordinal).

		Estadístics							
		VP D1	VP D2	VP D3	VP D4	VP D5	VP D6	VP D7	VP D8
N	Vàlids	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009	1009
	Perduts	0	0	0	0	0	0	0	0
Mediana		1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00
Moda		1	3	3	2	1	1	1	1
Variància		,997	,845	1,029	,891	,896	,830	,849	,656
Rang		3	3	3	3	3	3	3	3
Mínim		1	1	1	1	1	1	1	1
Màxim		4	4	4	4	4	4	4	4
Percentils	25	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	50	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00
	75	2,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00

També s'han analitzat les correlacions de les dimensions de l'escala entre si valorades pels/per les professionals (correlació Rho de Spearman). Els resultats mostren que hi ha nombroses correlacions entre les dimensions. Amb l'excepció de la D1-Habitatge, la valoració professional de cada dimensió es correlaciona amb la valoració de dues o més dimensions, amb correlacions positives d'intensitat de feble a forta. Les correlacions més rellevants (moderades o fortes) són les indicades en la il·lustració.

II-lustració 4. Correlacions de la valoració professional del grau d'exclusió social per dimensions.



Aquests resultats apunten que la valoració professional d'algunes de les dimensions no és independent, sinó que s'estan valorant aspectes d'unes dimensions en unes altres. Aquest fet pot ser explicat per diverses raons:

- La primera explicació està relacionada amb els processos d'intervenció social en els Serveis Socials. Diagnosticar forma part del procés d'intervenció i en el mateix diagnòstic professional s'han de considerar les interrelacions entre els diferents factors presents en una situació, de cara a identificar els nuclis d'intervenció i establir les prioritats d'acció. Així, la valoració professional de l'exclusió social observada en cada dimensió pot haver-se vist afectada per aquesta lògica. És a dir, en la valoració professional s'han tingut en compte no només els indicadors objectivats en cada situació, sinó també: (1) les interaccions entre les dimensions, (2) les oportunitats o punts forts de la persona/situació, i (3) els aspectes motivacionals.
- La segona raó està relacionada amb el moment en què es va realitzar la valoració professional en el procés de recollida de dades. El criteri clínic professional pot haver estat influït pel fet que l'apreciació diagnòstica es va realitzar després d'haver fet l'entrevista completa. Si bé la valoració professional del grau d'exclusió en cada dimensió es duia a terme després d'objectivar la situació en cada dimensió, no és menys cert, que després de l'entrevista, el o la professional tenia ja una visió de conjunt de la situació de la persona entrevistada, de manera que no va realitzar una valoració independent de cada dimensió, sinó considerant el conjunt i les seves interaccions, la qual cosa reforçava el primer dels fenòmens esmentats.

4. ASSOCIACIONS ENTRE LES VARIABLES SOCIODEMOGRÀFIQUES, L'ESCALA I LA VALORACIÓ PROFESSIONAL

Per a l'estudi de les relacions entre variables s'han utilitzat proves de diferències de mitjanes (t de Student, ANOVA d'un factor i/o les seves equivalents no paramètriques) i anàlisis de correlacions (correlació de Pearson i/o les seves equivalents no paramètriques), en funció del nivell de mesurament de les variables.

4.1. Variables sociodemogràfiques i grau d'exclusió per dimensions de l'escala

La comparació de les puntuacions mitjanes en el grau d'exclusió de cada dimensió de l'escala, considerat a partir de les puntuacions contínues d'aquesta, s'ha fet amb l'anàlisi de la variància d'un factor (ANOVA) i la prova t de Student, i les seves equivalents no paramètriques (variància d'un factor de Kruskal-Wallis i prova U de Mann-Whitney, respectivament). Els resultats de la comparació mostren que hi ha mitjanes diferents estadísticament significatives en el grau d'exclusió de les dimensions de l'escala en funció de característiques territorials, professionals i de la persona usuària.

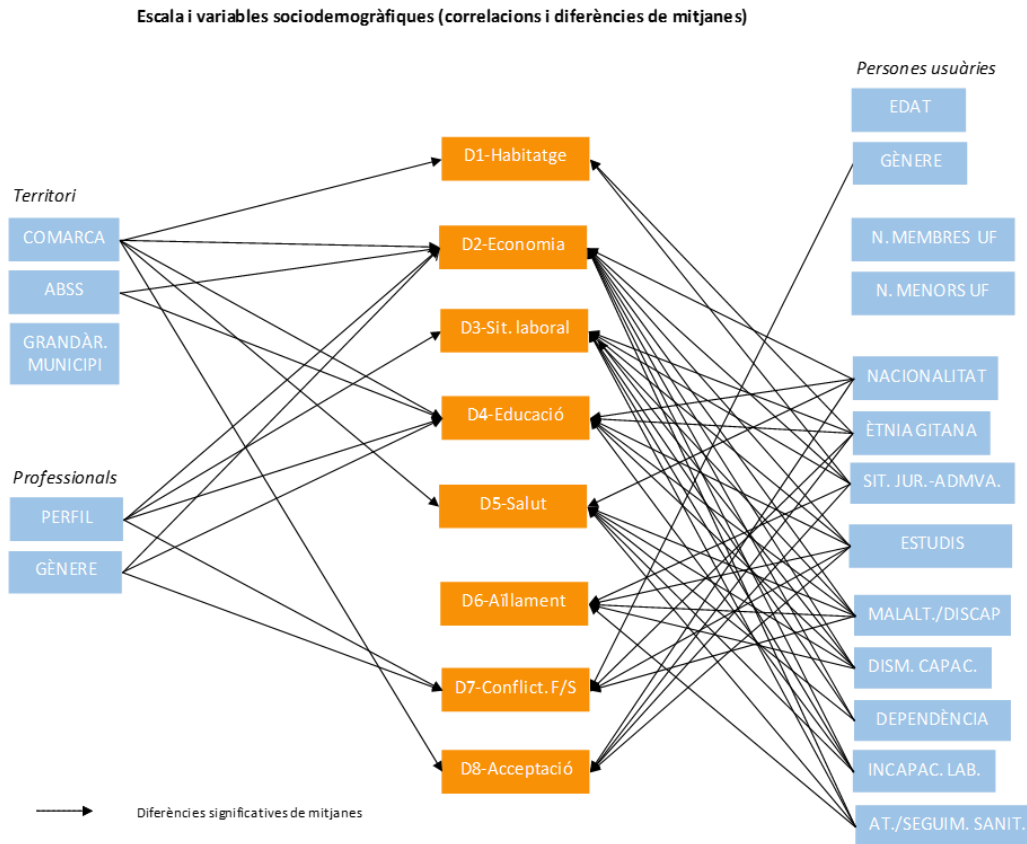
Aquests resultats apunten al fet que les variables en les quals s'han observat diferències estadísticament significatives estan relacionades entre si, i que coneixent una es pot predir l'altra. Així, característiques del territori (comarca de residència i Àrea Bàsica de Serveis Socials), dels/de les professionals (perfil i gènere) i de les persones usuàries (el gènere, la nacionalitat, la pertinença a l'ètnia gitana, la situació juridicoadministrativa al país, el nivell d'estudis, l'existència de malalties/discapacitats, la disminució de capacitats, l'existència de dependència, la presència d'incapacitat laboral i la necessitat d'atenció i seguiment sanitaris) impliquen puntuacions significativament diferents en la intensitat de l'exclusió en determinades dimensions.

Com a exemple:

- La *situació juridicoadministrativa al país* (regularitzada o irregular/en tràmits de regularitzar). La prova t de Student indica l'existència de diferències estadísticament significatives en les puntuacions de les dimensions D1 ($t=3.774$; $p\leq.01$), D2 ($t=3.376$; $p\leq.01$), D3 ($t=4.293$; $p\leq.01$), D6 ($t=3.309$; $p\leq.01$) i D8 ($t=7.514$; $p\leq.01$) segons la situació juridicoadministrativa de la persona al país. La prova no paramètrica confirma aquests resultats. Les persones en situació irregular o en tràmits de regularitzar presenten puntuacions significativament més altes que les persones en situació regular en totes les dimensions assenyalades.
- L'existència d'un *grau de dependència reconegut*. La prova paramètrica mostra diferències estadísticament significatives en les puntuacions de les dimensions D2 ($t=2.2923$; $p\leq.01$), D3 ($t=-3.534$; $p\leq.01$) i D5 ($t=-7.731$; $p\leq.01$), en funció de si hi ha o no un grau de dependència reconegut. La prova no paramètrica confirma aquest resultat. Les persones amb un grau de dependència reconegut presenten puntuacions significativament més altes que les que no en tenen en les dimensions D3 i D5. En la dimensió D2, es produeix el fenomen invers: les persones que no tenen un grau de dependència reconegut presenten puntuacions significativament més altes, més exclusió.

Els resultats també semblen indicar, encara que feblement, que com major nombre d'habitants del municipi, més edat, major nombre de membres i de menors d'entre 0-16 anys en la unitat familiar, més intensitat de l'exclusió en unes dimensions i menor en unes altres.

Il·lustració 5. Correlacions i diferències de mitjanes significatives en les dimensions de l'escala (contínua) segons les variables sociodemogràfiques.



4.2. Variables sociodemogràfiques i valoració professional del grau d'exclusió

La comparació de la valoració professional del grau d'exclusió de cada dimensió segons el criteri clínic, mostra que hi ha associacions estadísticament significatives entre aquesta valoració i algunes variables territorials, professionals o de les persones usuàries, la majoria febles o molt febles.

L'anàlisi indica que, encara que la major part de les associacions siguin febles o molt febles, es poden trobar algunes dades sociodemogràfiques de les persones usuàries amb què la valoració professional manté una relació de dependència:

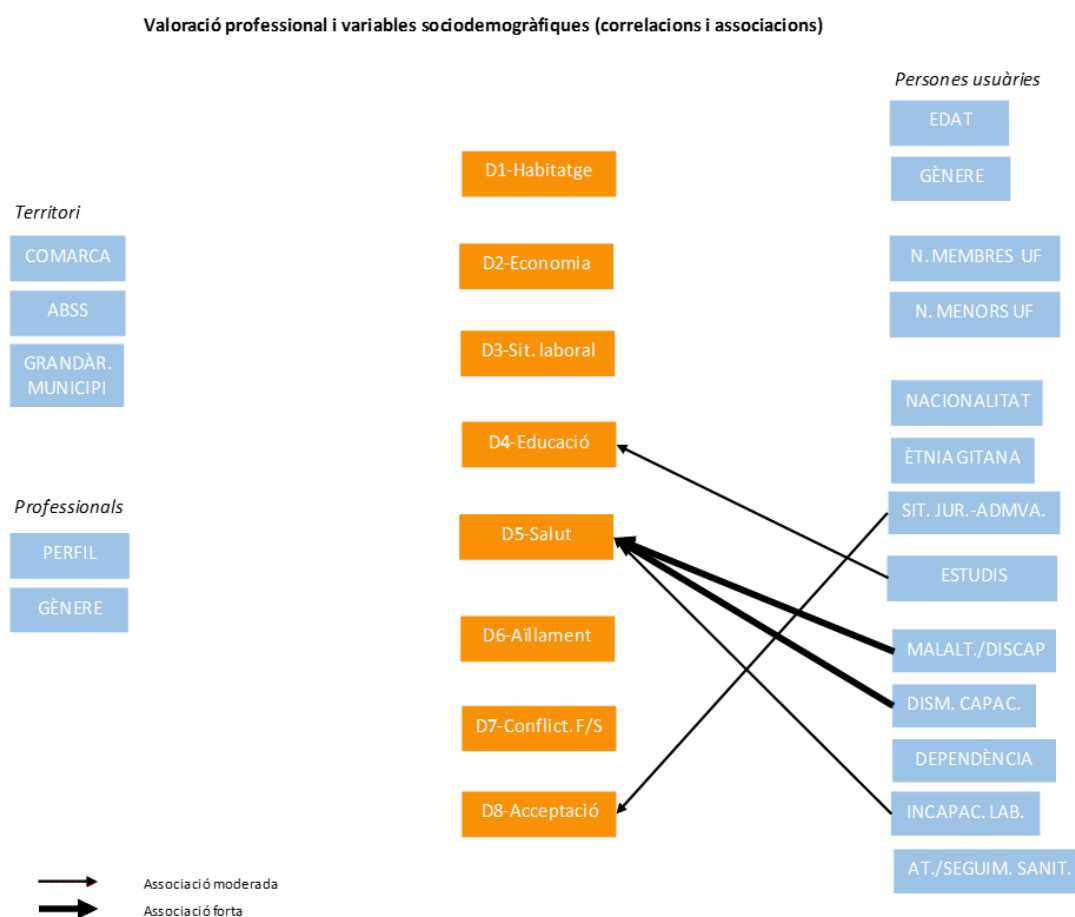
- Moderada: la D8-Acceptació social amb la situació juridicoadministrativa al país, la D4-Educació amb tenir o no l'escolaritat obligatòria acabada, i la D5-Salut amb l'existència o no d'una incapacitat laboral.
- Forta: la D5-Salut amb l'existència o no de malalties/discapacitats i amb l'existència o no d'una disminució de les capacitats (grau de discapacitat).

Així mateix, amb la prova de correlació de Pearson, triangulada amb l'equivalent no paramètrica, s'han observat correlacions estadísticament significatives, de sentit negatiu o positiu i intensitat baixa o molt baixa, de la valoració professional que mostren que:

- Com major és el nombre d'habitants del municipi, major grau d'exclusió en les dimensions D1, D2, D3, D4 i D6.
- Com major és l'edat de la persona usuària, major grau d'exclusió social aprecia la valoració professional en la dimensió D5 i menor en les dimensions D4, D7 i D8.

- Com major és el nombre de membres de la unitat familiar, major grau d'exclusió social aprecia la valoració professional en les dimensions D4 i D8 i menor en les dimensions D5 i D6.
- Com major és el nombre de menors d'entre 0-16 anys de la unitat familiar, major grau d'exclusió social aprecia la valoració professional en les dimensions D2, D4 i D8 i menor en les dimensions D5 i D6.

Il·lustració 6. Correlacions i diferències de mitjanes significatives en les dimensions de la valoració professional segons les variables sociodemogràfiques.



4.3. Valoració professional i escala

En l'instrument de recollida de dades es va incloure la valoració professional del grau d'exclusió en cada dimensió, valoració que es pretenia utilitzar com a "gold standard" o criteri per a la comparació amb els resultats empírics de l'aplicació de l'escala (a fi d'estimar la validesa de criteri concurrent).

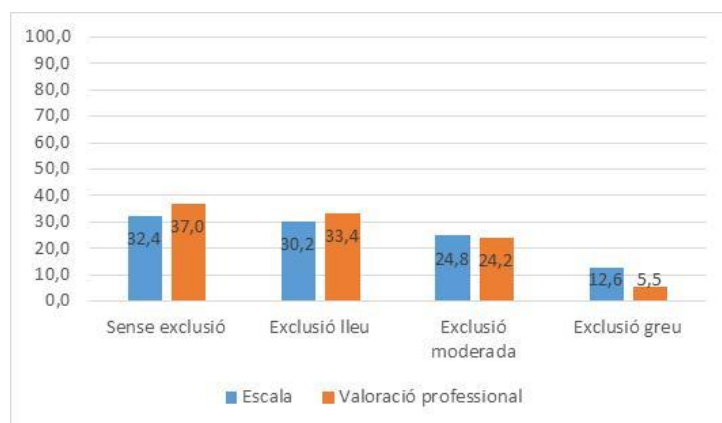
La comparació de la intensitat de l'exclusió de l'escala i la de la valoració professional mostra que, en general:

- S'ajusten bé en les dimensions D1-Habitatge i D6-Aïllament, encara que l'escala tendeix a identificar més situacions d'exclusió greu i moderada i menys d'exclusió lleu.

Il·lustració 7. D1: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).

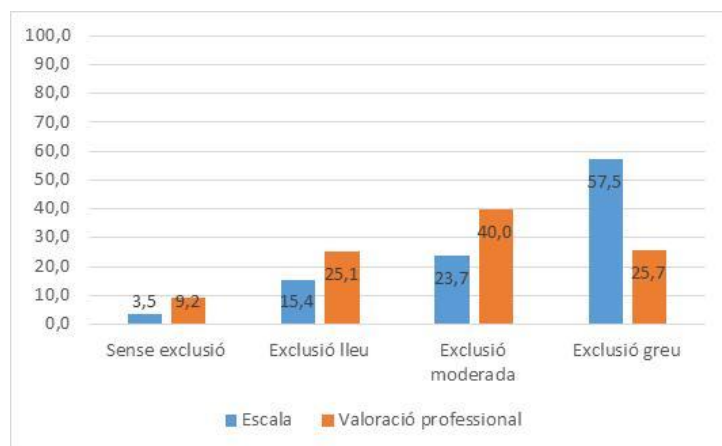


Il·lustració 8. D6: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).

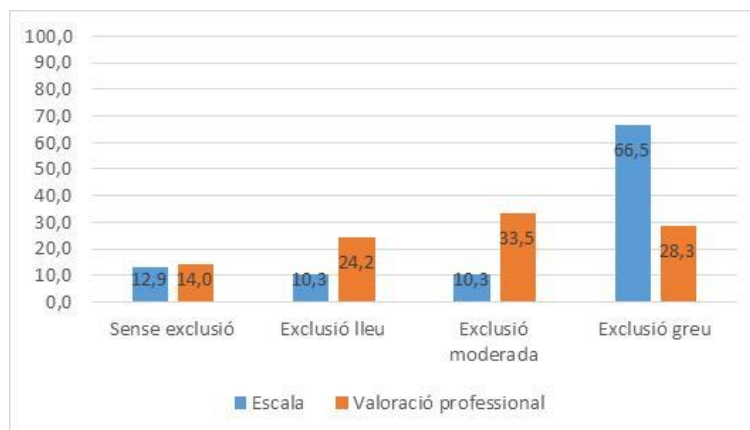


- La valoració professional detecta més absència d'exclusió i menors nivells d'exclusió que l'escala en les dimensions D2-Economia, D3-Laboral i D4-Educació, mentre que aquesta identifica més exclusió greu.

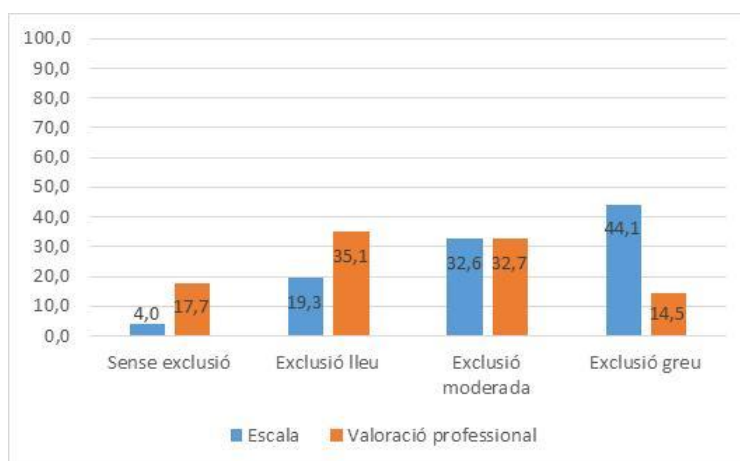
Il·lustració 9. D2: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).



Il·lustració 10. D3: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).

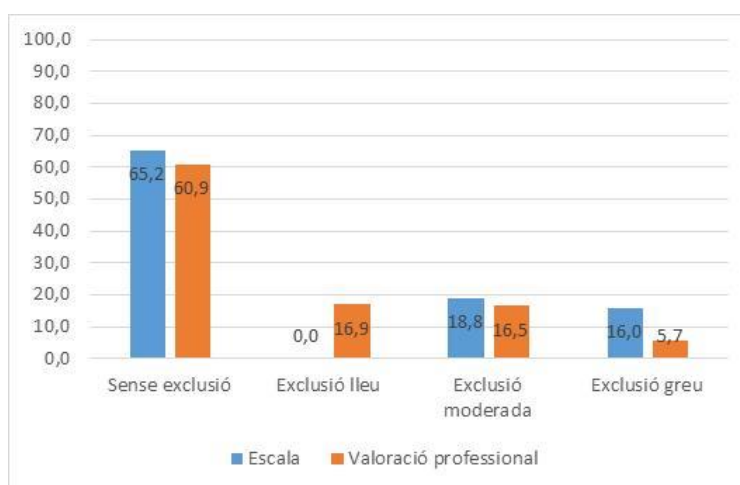


Il·lustració 11. D4: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).



- L'escala detecta més absència d'exclusió en les dimensions D5-Salut, D7-Conflictivitat i D8-Acceptació, i la valoració professional identifica més l'exclusió lleu.

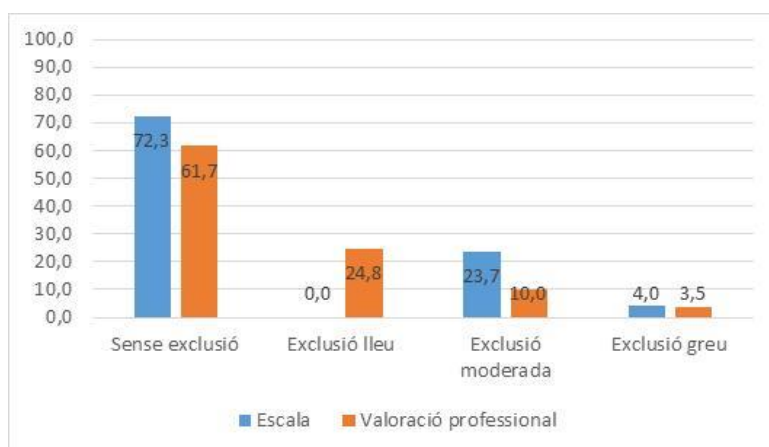
Il·lustració 12. D5: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).



Il·lustració 13. D7: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).



Il·lustració 14. D8: Intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional(%).



Taula 32. Comparació de la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (n).

(n)	GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL									
	Sense exclusió		Exclusió lleu		Exclusió moderada		Exclusió greu		Total	
	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala
D1-Habitatge	555	569	221	136	143	201	90	103	1009	1009
D2-Economia	93	35	253	155	404	239	259	580	1009	1009
D3-Laboral	141	130	244	104	338	104	286	671	1009	1009
D4-Educació	179	40	354	195	330	329	146	445	1009	1009
D5-Salut	614	658	171	0	166	190	58	161	1009	1009
D6-Aïllament	373	327	337	305	244	250	55	127	1009	1009
D7-Conflictivitat	637	697	173	19	144	64	55	229	1009	1009
D8-Acceptació	623	730	250	0	101	239	35	40	1009	1009

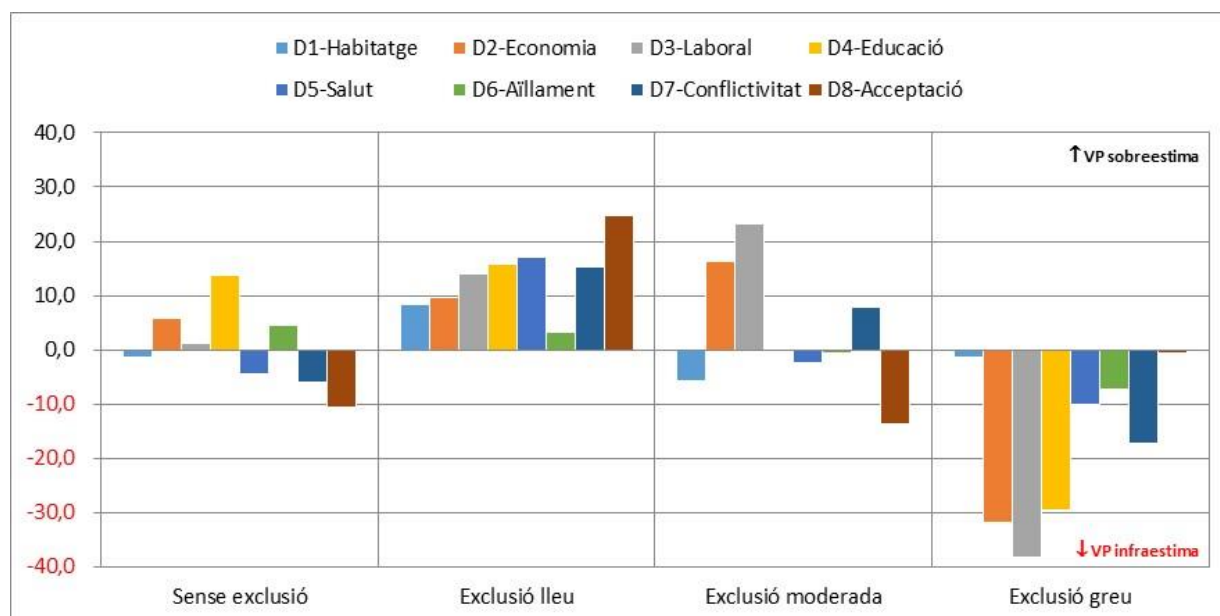
Taula 33. Comparació de la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).

DIMENSIONS	GRAU D'EXCLUSIÓ SOCIAL									
	Sense exclusió		Exclusió lleu		Exclusió moderada		Exclusió greu		Total	
	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala	Prof.	Escala
D1-Habitatge	55,0	56,4	21,9	13,5	14,2	19,9	8,9	10,2	100,0	100,0
D2-Economia	9,2	3,5	25,1	15,4	40,0	23,7	25,7	57,5	100,0	100,0
D3-Laboral	14,0	12,9	24,2	10,3	33,5	10,3	28,3	66,5	100,0	100,0
D4-Educació	17,7	4,0	35,1	19,3	32,7	32,6	14,5	44,1	100,0	100,0
D5-Salut	60,9	65,2	16,9	0,0	16,5	18,8	5,7	16,0	100,0	100,0
D6-Aïllament	37,0	32,4	33,4	30,2	24,2	24,8	5,5	12,6	100,0	100,0
D7-Conflictivitat	63,1	69,1	17,1	1,9	14,3	6,3	5,5	22,7	100,0	100,0
D8-Aceptació	61,7	72,3	24,8	0,0	10,0	23,7	3,5	4,0	100,0	100,0

El gràfic comparat de les puntuacions de l'escala i de la valoració professional mostra de forma més clara les diferències entre les unes i les altres. En el gràfic, els valors positius per sobre de l'eix indiquen que la valoració professional sobreestima el grau d'exclusió mostrat per l'escala; els valors negatius per sota de l'eix central indiquen que la valoració professional subestima el grau d'exclusió social indicat per l'escala. L'anàlisi d'aquestes diferències mostra que:

- En termes generals, el criteri professional subestima l'exclusió greu i sobreestima la resta, especialment l'exclusió lleu.

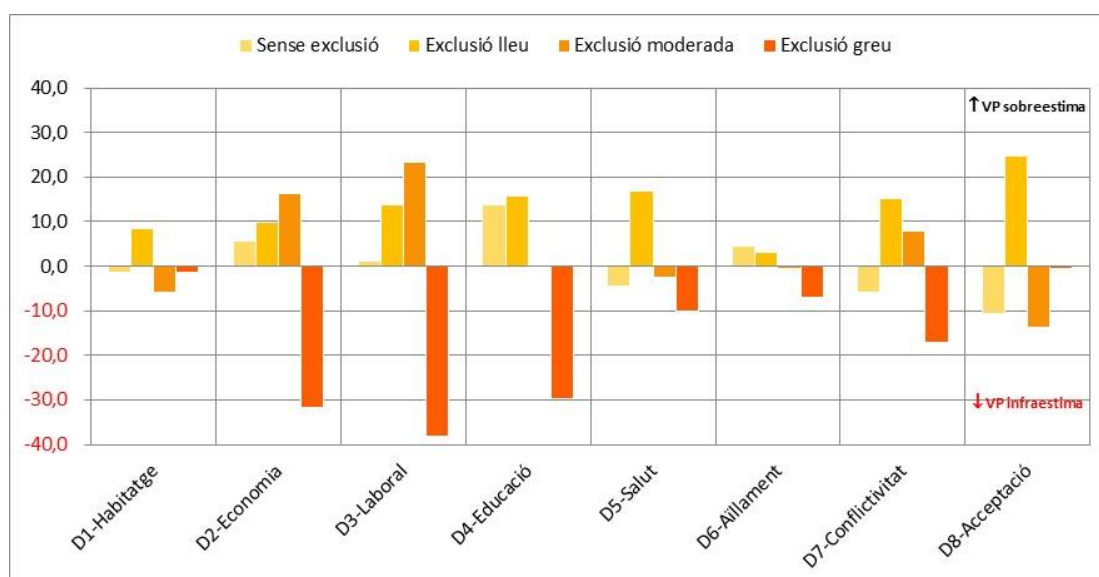
Il·lustració 15. Comparació de les diferències en la intensitat de l'exclusió social segons escala i valoració professional (%).



- Si prenem diferències iguals o superiors al 15% com a líndiar de la sobreestimació/subestimació, observem que les dimensions més afectades són, per aquest ordre:
 - D3-Laboral, subestimada en l'exclusió greu, sobreestimada en l'exclusió moderada i en el límit de la sobreestimació en l'exclusió lleu.
 - D2-Economia, subestimada en l'exclusió greu i sobreestimada en l'exclusió moderada.

- D4-Educació, subestimada en l'exclusió greu, sobreestimada en l'exclusió lleu i en el límit de la sobreestimació de l'absència d'exclusió.
- D8-Acceptació, en què se sobreestima l'exclusió lleu i l'exclusió moderada està en el límit de la subestimació.
- D7-Conflictivitat, en la qual està subestimada l'exclusió greu i sobreestimada l'exclusió lleu.
- D5-Salut, en què l'exclusió lleu està sobreestimada.

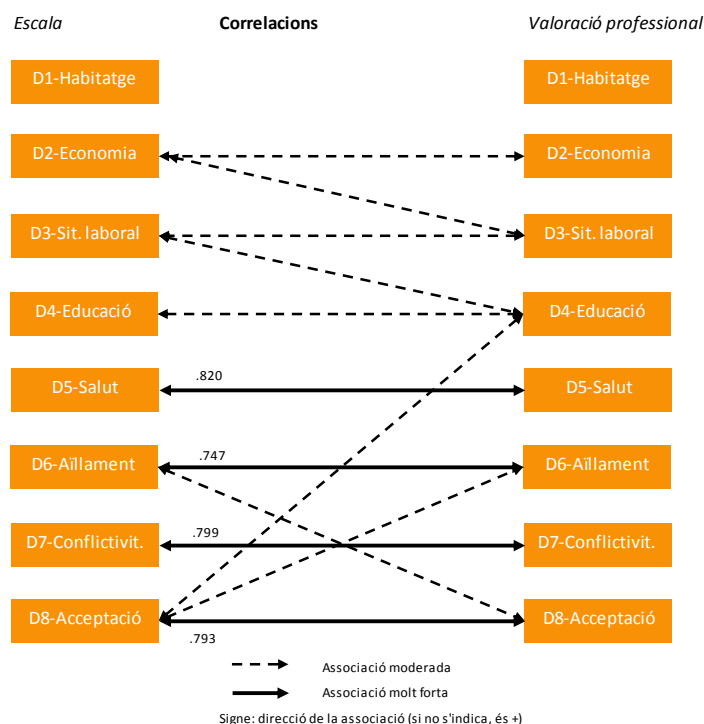
Il·lustració 16. Comparació de les diferències en la intensitat de l'exclusió social per dimensions segons escala i valoració professional (%).



Les puntuacions obtingudes segons la valoració professional i l'escala per a cadascuna de les dimensions de l'exclusió social presenten diferències. Després de realitzar els càlculs d'associació corresponents (estadístic Gamma d'associació entre variables ordinals), s'observen puntuacions diferents estadísticament significatives entre les aportades per professionals i les calculades per l'escala en totes les dimensions. Aquesta prova indica que, amb una intensitat de moderada a molt forta, en totes les dimensions, excepte en la D1, els valors de la valoració professional es poden preveure tenint en compte els valors de l'escala, i a la inversa.

S'ha analitzat també el grau de correlació entre les puntuacions de l'escala i la valoració professional del grau d'exclusió de cadascuna de les dimensions (correlació Rho de Spearman). Com a resultat, s'aprecien correlacions estadísticament significatives entre diferents dimensions, positives i de molt febles a molt fortes. Les correlacions més fortes es donen entre els valors de l'escala i els de la valoració professional en les dimensions indicades en la il·lustració.

Il·lustració 17. Correlacions entre les puntuacions de les dimensions de l'escala i de la valoració professional (ordinal).



En conclusió, s'observa que:

- En termes generals, l'escala és més sensible que la valoració professional en la classificació de la intensitat de l'exclusió de cada situació individual.
- Hi ha correlacions de moderades a fortes entre l'escala i la valoració professional en 7 de les 8 dimensions.

L'explicació per estar associada a diferents fets:

- L'efecte "interacció". El treball quotidià amb situacions individuals d'exclusió greu "objectiva" pot fer que quan hi ha necessitats clau que la persona no pot cobrir per si sola (habitatge, ingressos, treball) però que estan sent cobertes d'alguna manera, els/les professionals tendeixin a classificar aquestes situacions amb un nivell d'exclusió inferior al que objectivament hi ha, perquè la necessitat, encara que estiga present, està sent coberta totalment o parcialment. Així, s'estan incloent en la valoració professional de certes dimensions aspectes que són considerats en altres dimensions de l'escala. Algunes observacions dels/de les professionals sobre l'escala i les correlacions trobades entre les diferents dimensions de la valoració apunten en aquesta direcció. Per exemple, per a l'escala, una persona amb uns ingressos inferiors al 31% de l'IRSC tendeix a situar-se en l'exclusió greu en la dimensió 2 (subdimensió 2.1. Nivell d'ingressos), amb independència que els suports dels quals dispose (dimensió 6, en què s'avalua la disponibilitat de diferents tipus de suport social) li permeten pal·liar aquesta manca d'ingressos. Per contra, en la valoració professional l'existència d'aquesta manca d'ingressos, pal·liada totalment o parcialment pels suports disponibles, tendeix a a classificar-se amb un menor grau d'exclusió.
- L'efecte "comparació" o "relativització". En opinió de les persones responsables de les ABSS, el treball professional quotidià amb situacions de mancances i dificultats múltiples i greus de les persones fa que, per comparació amb les situacions més greus, la valoració professional tendi a valorar les situacions en què, per exemple hi ha algun tipus de recurs econòmic, encara que baix, o habitatge, encara que siga molt inadequat, com a màxim com a "exclusió moderada", tot i que siguin objectivament greus. En aquests casos, des del punt de vista de la valoració professional, la

necessitat està cobrint-se d'alguna manera, encara que deficitària, per comparació amb altres situacions en què no hi ha cap ingrés o habitatge.

- L'efecte "contextual". Des d'aquest punt de vista, és el contexte, es a dir, l'abast i els límits del sistema de serveis socials el que defineix els límits dels diferents nivells d'exclusió que valoren els/les professionals. Si els límits del sistema per l'accés a les prestacions, servicis i recursos són baixos respecte als ideals, implica que els/les professionals tendeixen a valorar les situacions segons els criteris externs (els definits pel sistema) abans que segons els criteris interns (els professionals, normalment definits pels drets humans).
- L'efecte "moment de la valoració". Tot i que es demanava la valoració professional de la intensitat de l'exclusió en cada dimensió en acabar d'objectivar els indicadors de cadascuna d'elles, també és cert que:
 - Per una banda, les dades es van transferir primer a una versió en paper de l'escala i després al formulari electrònic. En aquest segon cas, la valoració professional pot haver-se vist modificada amb la visió global de la situació.
 - Per una altra banda, al llarg de l'entrevista, professional i persona usuària parlen dels aspectes que contempla cada dimensió de l'escala, de manera que el/la professional, acabada l'entrevista i abans d'omplir el formulari, pot tenir una visió de conjunt de la situació.
 - Per últim, pot ser que en el formulari paper la valoració professional de l'exclusió en cada dimensió s'haja fet després d'objectivar totes les dimensions, i no després de cadascuna d'elles com indica el Manual.

En síntesi, per una o diverses d'aquestes raons es tracta doncs d'una valoració per dimensions que pot estar afectada per la visió global de la situació i les interaccions entre els diferents factors presents en cada situació individual. Per aquest motiu es troben nombroses correlacions entre les diferents dimensions valorades objecte de valoració professional.

En qualsevol cas, el fet que l'escala sigui més sensible en la identificació de la intensitat de l'exclusió és una opció més segura des del punt de vista de la intervenció professional. Així, és preferible i més fàcilment assumible un fals positiu (classificar un cas en exclusió greu, quan aquesta és realment moderada) que un fals negatiu (classificar un cas en exclusió moderada, quan aquesta és realment greu).

5. ANÀLISI DE LA DIMENSIONALITAT DE L'ESCALA

5.1. L'escala global

L'Escala d'Exclusió Social està composta per 40 ítems (variables dicotòmiques i ordinals) organitzats dins de 8 dimensions i 23 subdimensions. Per a comprovar l'existència de dimensionalitat estadística i comprovar la validesa de l'escala en el seu conjunt, s'ha optat per una anàlisi estadística paramètrica multivariant (anàlisi factorial de components principals, d'ara endavant AFPC) i s'ha triangulat amb l'anàlisi d'escalament multidimensional (d'ara endavant AEM) (distància euclidiana, prova no paramètrica) dimensió a dimensió.

Com que no es tracta d'una escala psicomètrica sinó d'un formulari que dimensiona l'exclusió social i atorga puntuacions per a generar un escalament de la propietat mesurada, les estratègies clàssiques de mesurament de la validesa i la fiabilitat recollides en la literatura acadèmica marquen diferents línies d'indagació però no poden ser preses de manera definitiva ni confirmatòria.

5.1.1 Anàlisi factorial de components principals

S'ha optat per una estratègia exploratòria per a la comprovació de l'estructura del formulari. La falta de normalitat en la distribució de les variables (per la pròpia naturalesa de la propietat que es pretén mesurar),

així com una clara heterocedasticitat en la variància de les variables, juntament amb la dificultat per sostenir la linealitat d'aquestes, suggereixen prendre amb cautela els resultats de l'AFCP. No obstant això, aquest pot prendre's com a indicador de dimensionalitat sense expectatives majors (no utilització dels resultats per a construir les equacions factorials derivades del model lineal).

S'ha realitzat l'AFCP incloent-hi les 40 variables que conformen l'escala. S'ha dut a terme una rotació ortogonal (Varimax), prenent com a criteri per a establir el nombre de factors òptim els resultats dels autovalors (>1). Els resultats de l'anàlisi mostren que, malgrat les dificultats esmentades anteriorment amb les variables, l'AFCP és acceptable en el seu plantejament i en les condicions necessàries prèvies per a poder interpretar convenientment els resultats de la matriu rotada.

Així, els diferents estadístics (Determinant $<0,001$; KMO=0.695; Esfericitat de Barlett $p<0.001$;) donen suport a l'anàlisi de dimensionalitat interna de l'escala. D'aquesta anàlisi podem destacar que:

- La majoria de les dimensions mostren patrons acceptables. L'excepció és la dimensió D8-Acceptació social, que presenta problemes analítics per què els dos ítems que la conformen encaixin en un constructe de dimensionalitat única.
- La falta d'habitatge acompanyada dels antecedents penals i la falta de suport social de xarxes institucionals puntuen en un mateix factor, la qual cosa denota formes extremes d'exclusió social en l'àmbit de l'allotjament i solapament de les variables.
- La variable "Desocupació" puntua en el constructe "Fonts d'ingressos" i la variable "Condicions de l'ocupació/treball" en el constructe "Quantitat dels ingressos", de manera que indica les conseqüències de la desocupació i la qualitat de l'activitat laboral sobre l'àmbit econòmic.
- La variable "Salut" puntua en el constructe "Accés a l'ocupació". És lògic, perquè no es pretén mesurar l'estat de salut sinó les conseqüències limitants i exclusores que pot arribar a tenir un mal estat de salut.
- Les variables "Cobertura sanitària", "Limitacions en l'accés a espais i/o serveis públics" i "Situació juridicoadministrativa" es comporten com un únic factor relacionat amb la irregularitat en l'accés als drets socials i als serveis i recursos normalitzats.

5.1.2 Escalament multidimensional (Proxscal)

S'ha realitzat l'anàlisi d'escalament multidimensional (no mètric, amb l'algorisme Proxscal i transformació ordinal de les proximitats) per a triangular els resultats de l'AFCP i reforçar la compressió de l'estructura del qüestionari quant a la seva dimensionalitat.

L'anàlisi d'escalament s'ha realitzat dimensió a dimensió.

Els resultats estadístics, excepte per a l'última de les dimensions (acceptació social) en la qual no és possible realitzar els càlculs ja que està composta per només dues variables, mostren bons criteris d'ajust (dispersió explicada i coeficient de congruència de Tucker) i baixes puntuacions d'estrès (inclòs el brut normalitzat), la qual cosa indica que l'anàlisi de dimensionalitat és factible i adequat amb l'estructura de les variables.

Com a principals conclusions:

- Hi ha una estructura latent de dimensionalitat en l'escala global atenent a les dimensions i subdimensions proposades teòricament.
- No és possible conèixer amb l'anàlisi Proxscal les característiques estadístiques de la dimensió "Acceptació social" perquè inclou només dues variables.

5.2. Anàlisi de dimensionalitat segons dimensions teòriques.

S'ha realitzat una anàlisi de dimensionalitat per a cadascuna de les dimensions establides teòricament en el qüestionari. S'esperava d'aquesta anàlisi conèixer l'estructura interna latent, així com l'existència de

subdimensions dins de cadascuna de les dimensions teòriques proposades. S'ha realitzat una anàlisi factorial de components principals per a cada dimensió (rotació varimax, extracció exploratòria de factors comparant els resultants amb els factors teòrics) i amb posterioritat s'ha continuat amb l'anàlisi no paramètrica (escalament multidimensional Proxscal) en cada dimensió teòrica.

Les principals conclusions sobre les anàlisis de dimensionalitat segons els grups proposats en el qüestionari són:

- De les dues tècniques emprades, només l'escalament multidimensional mostra un bon ajust. L'AFCP per dimensions no supera els estadístics de bondat d'ajust ja que ha trobat determinants per sobre del límit acceptable (0.05).
- El model empíric de l'AEM suggereix que:
 - La D1 té una dimensionalitat que coincideix en gran part amb la teòrica. Per una banda, la variable "Accés a l'habitatge" reflecteix formes extremes d'exclusió en l'àmbit de l'habitatge; per una altra, el "Règim de tinença" i la variable "Estabilitat de l'habitatge" conformen un espai dimensional diferent; les condicions de l'habitatge i de l'entorn apunten a una mateixa dimensió.
 - La D2 mostra tres espais dimensionals: la "Periodicitat dels ingressos propis", les dues variables sobre condicions de vida ("Indicadors UE" i "Altres indicadors") i les variables sobre fonts i quantitat dels ingressos. Únicament la periodicitat dels ingressos de la unitat familiar no respon a la dimensionalitat teòrica.
 - La D3 coincideix amb l'estructura dimensional teòrica.
 - La D4 coincideix amb l'estructura dimensional teòrica, amb l'excepció dels "Indicadors educatius dels menors".
 - La D5 coincideix amb l'estructura dimensional teòrica, amb l'excepció de la "Situació de salut de la unitat familiar".
 - La D6 coincideix amb l'estructura dimensional teòrica, amb l'excepció de les "Limitacions en l'accés a espais/serveis públics" i el "Suport social de xarxes institucionals" que delimiten un nou espai dimensional.
 - La D7 coincideix amb l'estructura dimensional teòrica: per una banda, la violència intrafamiliar; per una altra, la violència de gènere; per una altra, les violències en la unitat familiar; i per una altra, la conflictivitat amb institucions, però diferenciant-se l'enfrontament de l'ús inadequat.

5.3. Conclusions sobre la dimensionalitat de l'escala

- La triangulació entre les tècniques paramètriques i no paramètriques llança un resultat robust en relació amb la dimensionalitat de l'escala.
- L'anàlisi exploratòria amb AFPC mostra una estructura de 7 dimensions i 14 subdimensions.
- Segons l'AEM, la D1-Habitatge té una dimensionalitat que coincideix en gran part amb la teòrica. Per una banda, la variable "Accés a l'habitatge" reflecteix formes extremes d'exclusió en l'àmbit de l'habitatge; per l'altra, el "Règim de tinença" i la variable "Estabilitat de l'habitatge" conformen un espai dimensional diferent; les condicions de l'habitatge i de l'entorn apunten a una mateixa dimensió. Triangulada amb l'AFPC de l'escala global, es pot mantenir l'estructura dimensional del model teòric.
- La D2 mostra tres espais dimensionals en l'AEM i coincideix amb el model teòric: la "Periodicitat dels ingressos propis", les dues variables sobre condicions de vida ("Indicadors UE" i "Altres indicadors") i les variables sobre fonts i quantitat dels ingressos. Únicament la periodicitat dels ingressos de la unitat familiar no respon a la dimensionalitat teòrica. La prova paramètrica de l'AFPC confirma l'estructura original, només subdivideix la subdimensió sobre fonts i quantitat dels ingressos en dues de diferents, de manera que es pot mantenir el model teòric proposat.
- Segons l'AFPC, la "Desocupació" i les "Condicions de l'ocupació/treball" puntuen en la D2-Economia ("Fonts d'ingressos" i "Quantitat dels ingressos", respectivament), de forma que assenyalen les conseqüències de la desocupació i la qualitat de l'activitat laboral sobre l'àmbit econòmic. Però,

segons el model teòric, cadascuna de les tres variables mesura una subdimensió diferent de l'àmbit laboral. Aquesta idea es pot seguir sostenint després de l'AEM, ja que els resultats coincideixen amb l'estructura dimensional teòrica.

- L'AFCP i l'AEM mostren una dimensionalitat empírica coherent amb el model teòric amb l'excepció dels "Indicadors educatius dels menors". El model teòric es pot mantenir.
- Segons l'AFCP, es reproduïx la dimensionalitat teòrica per a la situació de salut, si se n'exclou la cobertura sanitària. A més, les variables sobre salut individual i familiar puntuen juntament amb la variable "Accés a l'ocupació". És lògic, perquè no es pretén mesurar l'estat de salut sinó les conseqüències limitants i exclusores que pot arribar a tenir un mal estat de salut. Com que l'AEM suggereix una estructura dimensional coincidint amb la teòrica, amb l'excepció de la "Situació de salut de la unitat familiar", es pot mantenir el model original.
- En la D6, l'AFCP i l'AEM repliquen l'estructura dimensional teòrica si exceptuem "Limitacions en l'accés a espais/serveis públics" i el "Suport social de les xarxes institucionals". No sembla necessari alterar el model teòric original perquè hi ha raons teòriques i empíriques que justifiquen aquestes excepcions.
- En la D7, l'AFCP replica l'estructura dimensional teòrica si n'exceptuem "Problemes amb la justícia" i "Antecedents penals". Segons l'AEM l'estructura d'aquesta dimensió coincideix amb la dimensionalitat teòrica.
- La D8-Acceptació social presenta problemes analítics per què els dos ítems que la conformen encaixin en un constructe de dimensionalitat única.
- Les variables sobre situació laboral, cobertura sanitària, limitacions en l'accés a espais/serveis públics, suport social de xarxes institucionals, problemes amb la justícia i antecedents penals, així com les que componen la dimensió d'"Acceptació social" no es classifiquen en els grups teòrics, però hi ha explicacions tant empíriques com teòriques per a poder entendre-ho. Així, per exemple, encara que l'AFCP indique que les variables "Cobertura sanitària", "Limitacions en l'accés a espais i/o serveis públics" i "Situació juridicoadministrativa" es comporten com un únic factor relacionat amb la irregularitat en l'accés als drets socials i els serveis i recursos normalitzats, l'equip ha optat per mantenir-les en la dimensió teòrica proposada inicialment, ja que el model es va formular seguint la lògica dels àmbits vitals afectats per l'exclusió i no amb la lògica dels drets socials, polítics, etc. afectats per aquest fenomen.
- En síntesi, amb aquests resultats es pot mantenir l'estructura de dimensions i subdimensions del model teòric.

6. ANÀLISI DE VALIDESA DE L'ESCALA

Per validesa d'un instrument de mesura s'entén el grau en què aquest mesura "realment" el que pretén mesurar, és a dir, el grau en què les diferències de puntuació reflecteixen "realment" les diferències existents entre els individus en la característica estudiada (Latiesa, 1994: 342)³.

Atenent a les propietats de l'instrument, és a dir, a la formulació dels seus ítems i a si el contingut dels ítems és apropiat, l'escala garanteix la seva *validesa de contingut*. Per validesa de contingut entenem el grau en què els ítems representen el fenomen a mesurar (la intensitat de l'exclusió social en les seves dimensions clau) (Latiesa, 1994: 344-348). Per a això, s'han utilitzat diverses fonts per a elaborar-la:

- En primer lloc, l'estudi de validesa i fiabilitat de l'Escala de Diagnòstic de l'Exclusió-Model UA, versió en castellà, realitzat mitjançant contracte amb la Regidoria d'Acció Social de l'Ajuntament d'Alacant (2014-2015).
- En segon lloc, s'ha partit de les fonts seleccionades en la revisió bibliogràfica realitzada sobre el concepte i mesurament de l'exclusió, publicades en els últims cinc anys (2008-2015, inclusivament).
- En tercer lloc, s'han utilitzat diverses propostes operatives de mesurament de l'exclusió social (o la inclusió social), explicitades en el manual d'ús.

³ Latiesa, M. (1994). Validez y fiabilidad de las observaciones sociológicas. En M. García Ferrando, J. Ibáñez i F. Alvira, *El análisis de la realidad social: métodos y técnicas de investigación* (pp. 335-364). Madrid: Alianza.

- En quart lloc, en la formulació d'alguns ítems també s'han tingut en compte fonts secundàries que ja tenen indicadors d'exclusió útils per a fer operatiu el mesurament de l'exclusió (Estratègia UE 2020, INE, Enquesta de Condicions de Vida, Enquesta de Població Activa, Cens de Població i Habitatges), fonts utilitzades per les ABSS de les comarques en la recollida de dades de posició (HESTIA) o altres fonts (classificació ETHOS de FEANTSA).

A més, els resultats obtinguts en les proves d'associació entre les variables sociodemogràfiques i les puntuacions de l'escala (diferències de mitjanes i correlacions) reforcen la seva *validesa de constructe* ja que assenyalen associacions empíriques de convergència o discriminància similars a les apuntades per la bibliografia i per altres treballs empírics previs.

No s'ha pogut establir la *validesa de criteri*, utilitzant com “*gold standard*” o criteri la valoració professional, com estava previst:

- Per una banda, s’ha trobat que la valoració professional és molt menys sensible que l’escala a la majoria de les variables sociodemogràfiques de les persones usuàries amb les quals hom podia esperar diferències i correlacions estadísticament significatives, segons el estudis empírics i els treballs teòrics. Aquest fet dóna compte d’una falta de validesa del constructe en estudi, des de la perspectiva professional, si es mesura mitjançant el seu criteri clínic. Només s’exceptuen d’aquest fenomen la situació juridicoadministrativa de la persona al país (en la D8-Aïllament), el nivell d’estudis (en la D4-Educació), i l’existència de malalties/discapacitats, disminució de les capacitats o incapacitat laboral (en la D5-Salut).
- Per una altra banda, no s’han observat correlacions suficientment fortes entre l’escala i la valoració professional en totes elles. Només s’han trobat correlacions positives molt fortes entre ambdues en les dimensions D5-Salut, D6-Aïllament, D7-Conflictivitat i D8-Acceptació. En la resta de dimensions, escala i valoració professional s’han comportat de forma independent, de manera que no s’ha pogut confirmar globalment la validesa de criteri concurrent de l’escala amb el judici clínic professional en aquestes dimensions, en què l’escala és més sensible a l’exclusió greu que la valoració professional, que a judici de l’equip investigador, és més segur, ja que és més fàcilment assumible un fals positiu que un fals negatiu.
- Finalment, la valoració professional sembla que ha considerat les interaccions entre les diferents dimensions, atès que ha classificat la intensitat de l'exclusió en cadascuna d'elles, i no les ha tractades com a independents a l’hora de puntuar-les.

7. ANÀLISI DE FIABILITAT DE L'ESCALA

La fiabilitat fa referència a la “propietat de l'instrument que produeix els mateixos resultats en diferents proves” (Latiesa, 1994: 341)⁴, és a dir, a la seva capacitat per a produir resultats semblants en diferents aplicacions.

L'instrument dissenyat és poc sensible a l'anàlisi de fiabilitat clàssica, si atenem a la dimensionalitat teòrica establida a priori. Això ens porta a pensar en els l·lindars en els quals considerem un valor “acceptable” per a l’ α de Cronbach. Tenint en compte les característiques de l'escala (formulació de les preguntes, nivells de mesurament diversos), considerem que una $\alpha \geq 0.40$ és acceptable.

Seguint aquest criteri, observem alfas de Cronbach acceptables en les dimensions D4-Educació, D6-Aïllament i D7-Conflictivitat. No obstant això, podem observar les millores més substancials en l’ α de Cronbach en les dimensions 1, 2, 5 i 7 quan s'elimina un ítem dels que la conformen.

Si prenem l'escala global (40 variables), s'observa que l’ α de Cronbach aconsegueix un valor de 0.615, és a dir, per sobre del límit que hem considerat que seria acceptable. No obstant, és possible calcular una α eliminant variables en passos successius i analitzant el guany quant a l'estadístic. Així, s’han eliminat les

⁴ *Ibíd.*

variables que més milloren l' α de Cronbach segons l'anàlisi de l'escala global: en primer lloc, si s'elimina la variable "Periodicitat dels ingressos propis", l'alfa millora lleugerament a 0.640 (0.769 si es prenen els elements tipificats); en segon lloc, si a més s'eliminen "Accés a l'habitatge/allotjament" i "Cobertura sanitària", l'alfa també millora lleugerament però no tant com en el primer pas (0.637; 0.738 si es prenen els elements tipificats). En conclusió, les millores derivades d'eliminar ítems de l'escala original no incrementen significativament l' α de Cronbach global.

Els resultats obtinguts amb l'anàlisi de fiabilitat per dimensions i global han de ser presos amb cautela. Els diferents nivells de mesurament de les variables i la mateixa naturalesa de l'escala (molt diferent de la de les psicomètriques clàssiques) obliguen a interpretar les anàlisis de fiabilitat de forma orientativa. Aquestes, complementades amb les anàlisis paramètriques i no paramètriques de dimensionalitat, permeten la presa de decisions respecte a la millora de l'estructura i la seqüència de l'escala proposada.

A més, hem de recordar que la formulació de la majoria dels ítems de l'escala no permet interpretació, la seva formació és realitzada en termes objectius i, per exemple, per identificar la quantia i font dels ingressos, les persones avaluadores, aplicant l'escala en repetides ocasions assignen la mateixa puntuació (fiabilitat).

8. COMENTARIS I PROPOSTES DELS/DE LES PROFESSIONALS

L'escala contemplava, després de recollir les dades de posició i després de recollir les dades de l'escala, la possibilitat que els/les professionals realitzaren observacions sobre cadascuna d'aquestes parts.

En termes generals:

- Sobretot, s'amplia/matisa la informació sobre el cas.
- S'assenyala haver comès errors en la recollida de dades, però que no es poden esmenar perquè no es pot tornar enrere per a corregir-los.
- S'indica la dificultat per a establir juntament amb la persona usuària els temps de cronicitat de les situacions.
- Una bona part dels comentaris mostren la falta o l'escassa lectura del Manual o que es desconeixen decisions que han pres prèviament els responsables del projecte de les comarques.
- Són pocs els suggeriments que es realitzen de forma explícita. Alguns assenyalen la necessitat d'aclariments en el Manual d'ús.

Es presenta a continuació l'anàlisi i comentari de les observacions rellevants per a les dades de posició o l'escala.

8.1. Comentaris i propostes a les dades de posició

- Es fan comentaris que amplien o matisen la informació sobre la persona usuària i/o la seva unitat familiar (l'estructura familiar o de convivència, els estudis, la situació juridicoadministrativa, la malaltia/discapacitat, la dependència o altres aspectes).
- Hi ha també comentaris sobre problemes/errades en la introducció de dades de posició.
- *Propostes:*
 - Per una banda, es suggereix la modificació de les opcions de resposta a alguns ítems. Però aquests no formen part de l'escala sinó que han sigut recollits a l'efecte de validació.
 - Per una altra banda, per alguns comentaris es detecta falta de lectura del manual i dubtes en l'emplenament que fan necessari introduir aclariments en el Manual.
 - Sobre els destinataris de l'escala: "En quan l'incapacitat laboral, la situació de la gent gran no hi queda reflectida"(816969), "Aquesta persona viu a una residència de disminuïts psíquics" (816795). En primer lloc, els destinataris de l'escala són persones entre 18 i 65 anys (o menors emancipats de 16 anys o més). En segon lloc,

l'escala no està dirigida a persones que resideixen de forma permanent en un recurs residencial (gent gran, persones amb discapacitats, etc.) en el qual es cobreixen les seves necessitats. Cal aclarir-ho en el Manual.

- Sobre la incapacitat laboral: “Cobra una PNC per tant marquem com si fos una incapacitat laboral permanent” (796739), “S’hauria d’aclarir que la incapacitat laboral és de Seguretat Social” (796996). La situació d’una persona que té reconeguda una PNC-I, és assimilable a tenir una incapacitat laboral permanent. Cal aclarir-ho en el Manual.

8.2. Comentaris i propostes a l’escala

Per una banda, es realitzen comentaris i propostes relatives a l’escala en el conjunt, i per una altra banda, a cadascuna de les dimensions.

Les aportacions relatives a l’escala global són les següents:

- Ampliació de dades sobre la persona usuària, el seu grau d’exclusió social i les seves causes i/o conseqüències
- Reiteració de la dificultat per a estimar la cronicitat (durada de les situacions trobades en el present) amb la persona usuària.
- Informació sobre problemes/errades en la introducció de les dades de l’escala.
- *Propostes:*
 - Es suggereix “quan a l’escala indica unitat familiar potser es podria afegir i/o de convivència” (800272). Cal incorporar aquesta modificació al Manual.
 - S’indica “si la valoració de l’exclusió de cada dimensió hauria de ser prèvia a complimentar l’escala” (803065). El moment en què es va demanar la valoració professional es va decidir expressament que fóra immediatament després de l’objectivació dels indicadors d’exclusió de cada dimensió perquè aquesta valoració es fera a partir de dades objectivades.
 - Es qüestiona l’ètica de l’escala: “Falten filtres ètics i necessita revisió ètica. centrada en excés en aspectes negatius” (806539), “Escala amb connotació negativa, no és objectiva, no és ètica, detecto biaixos en la cerca d’informació, dades induïdes cap a la negativitat, al problema i al conflicte, on es recullen aspectes positius?, aspectes a aportar per la persona?, considero que s’hauria de revisar des d’uns paràmetres ètics, eina qüestionable la seva validesa i fiabilitat” (806795), “(...) torno a manifestar el meu desacord amb ella i en manifestar que té mancances i que necessita una revisió per atendre la vessant ètica, estructural i conjuntural per ser aplicada. Cada municipi té uns recursos diferents i és una eina extremadament centrada en les mancances i no en les potencialitats” (817027). Cal aclarir més en el Manual que l’escala està pensada per a detectar els factors d’exclusió principals que els treballs empírics previs i la literatura han identificat en cada àmbit vital i dimensió. En el Manual s’indica expressament que els objectius de l’escala són identificar l’abast i la intensitat de l’exclusió i que “l’escala ha de ser un instrument més al servei del/de la professional i en cap cas pot substituir la valoració professional, sinó complementar-la”, i recomana la triangulació de fonts de dades i de tècniques de recollida de dades. Així, com a mínim, el diagnòstic d’exclusió s’ha de completar amb la identificació dels factors protectors davant l’exclusió que hi són presents i la perspectiva subjectiva i els dinàmiques vitals de la persona usuària (motivació al canvi, autoestima i autoconcepte, confiança, identitat, etc.).
 - Com va ocórrer amb les dades de posició, per alguns comentaris es detecta falta de lectura del Manual i dubtes en l’emplenament que fan necessari introduir aclariments en el Manual o insistir en la seva lectura prèvia:
 - “Hi ha preguntes que em generen dubte.. No hi ha exclusió laboral perquè té incapacitat però si no fos aquesta situació sí que podria haver-hi. El grau d’exclusió l’he valorant tenint en compte que té molta ajuda familiar, sempre va dirigida si no fos així podria ser diferent... igual que l’acceptació social no hi ha problema perquè sempre està en un grup molt protegit, no sé si podria veure’s ella diferent en altres

tipus de grups” (796739). Cal insistir en el Manual que la valoració del grau d'exclusió en cada dimensió s'ha de fer considerant només els indicadors objectivats en cada dimensió i no incorporant els efectes i interaccions entre les diferents dimensions, ja que cadascuna avalua aspectes diferents de la realitat.

- “Els apartats on posa: "empleneu només si la unitat familiar de la persona usuària està formada per dos o més membres, incloent-hi aquesta": no queda clar de qui s'han d'introduir les dades: si és de la persona, ja s'han introduït a l'apartat anterior. Si és de la família: de quin membre de la família? (al ser dades personals no són extrapolables a la unitat familiar)” (807578). Cal aclarir en el Manual que en els ítems de la unitat familiar, és suficient que l'ítem es doni en un membre per marcar-lo, encara que ni haja més membres en què es doni.
- “Quan la unitat familiar és d'una persona és reiteratiu el compliment de dimensions que afecten a la resta de membres de la unitat familiar perquè la resta de membres és 0” (803065). Cal tornar a aclarir en el Manual que les dades de la unitat familiar no s'han d'emplenar si es tracta d'una llar unipersonal.
- Sobre els destinataris de l'escala: “La situació de les persones grans no queda recollida en la dimensió laboral i formativa”(816969), “És un menor d'edat, no he pogut marcar persona en edat en la dimensió laboral (...)” (818462). Els destinataris de l'escala són persones d'entre 18 i 65 anys (o menors emancipats de 16 anys o més).
- “Persona pre-jubilada al 2014, amb ingressos menors a 600€. No es contempla la prejubilació, tot i ser una persona entre 16 i 65 anys” (802757). Les persones prejubilades han de ser assimilades a les persones de 65 anys o més. Cal indicar-ho en el Manual.

Per dimensions, els comentaris han sigut els següents:

- DIMENSÍO 1. HABITATGE/ALLOTJAMENT.
 - Fonamentalment s'amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - “Respecte l'habitatge, en cap moment he pogut incloure que està en un pis social, arrel de la dificultat de relació amb la família extensa” (804339). Cal aclarir que aquestes situacions són assimilables a l'ítem “Sense habitatge allotjat temporalment en centres socio-sanitaris, penitenciaris, d'estrangeria o vinculats als Serveis Socials (albergs, centres d'atenció a persones sense llar, habitatges d'ONG, habitatges pont, etc.)” de la subdimensió 1.1.
 - “Les condicions d'insalubritat de l'habitatge per causes del propi usuari no queden contemplades” (810169). Aquest aspecte correspon a la valoració dels dinàmismes vitals que ha de completar la informació proporcionada per l'escala.
 - “No queda contemplat quan l'habitatge habitual és el professional per exercir com a cuidador/a” (810709). Si en el present, la necessitat d'habitatge està satisfeta, encara que siga per aquest motiu, es seleccionarà l'ítem “Cap de les situacions anteriors” en el Règim de tinença de la subdimensió 1.2. S'ha d'aclarir en el Manual.
 - “La família viu en un camping. A la dimensió d'habitatge P2 règim de tinença he marcat: persona allotjada en habitatge col·lectiu: pensió, hostal...” (812966). Aquestes situacions es corresponen a l'ítem “Persona allotjada en habitatge col·lectiu (no particular): pensions, hostals, hotels o similars.” en el Règim de tinença de la subdimensió 1.2. Cal aclarir-ho en el Manual.
- DIMENSÍO 2. SITUACÍO ECONÒMICA/NIVELL D'INGRESSOS.
 - Fonamentalment s'amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*

- “Pel que fa a l’exclusió econòmica, i no especialment per aquest cas, un cop superat el llindar d’ingressos de la RMI, sembla que gairebé ja no pugui haver-hi exclusió econòmica... Potser caldria valorar la possibilitat d’implementar uns barems econòmics amb diferents gradacions” (797232), “Els ingressos econòmics mínims crec que el tall hauria d’estar per sobre el subsidi o la Renda Mínima d’Inserció” (809339)”, “Els indicadors econòmics crec que haurien d’estar més ponderats” (810506). Els llindars econòmics són els que es van acordar amb els responsables de les ABSS de les comarques.
 - “Pregunta (P8) referent a la quantitat dels ingressos: no coincideixen els imports entre el formulari amb paper i el formulari online” (800280). S’ha comprovat que la quantitat anual és la mateixa però que en el formulari paper la quantitat mensual es va calcular dividint l’anual entre 12 mesos i en el formulari electrònic entre 14 mesos. Cal corregir el formulari electrònic.
- DIMENSIÓ 3. SITUACIÓ LABORAL.
 - Fonamentalment s’amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - “No queda reflectit quan desaprofiten oportunitats laborals” (809785), “No he pogut incloure aquella persona que la percepció del professional és que no vol treballar, tot i tenir les condicions per treballar” (812842). Aquest aspecte correspon a la valoració dels dinamismes vitals que ha de completar la informació proporcionada per l’escala.
 - Sobre els destinataris de l’escala: “És un menor d’edat, no he pogut marcar persona en edat en la dimensió laboral (...)” (818462). Els destinataris de l’escala són persones d’entre 18 i 65 anys (o menors emancipats de 16 anys o més).
 - “No acaba de poder quedar reflectit en el qüestionari la dificultat d’un treballador autònom quan pateix algun tipus de malaltia que l’impedeixen mantenir el seu ritme laboral habitual” (811782). Cal insistir en el Manual que la valoració del grau d’exclusió en cada dimensió s’ha de fer considerant només els indicadors objectivats en cada dimensió i no incorporant-hi els efectes i interaccions entre les diferents dimensions, ja que cadascuna avalua aspectes diferents de la realitat.
 - “Persona que assisteix a taller ocupacional per discapacitats psíquics. D’acord l’EVO del CAD no té capacitat productiva però en canvi al taller fan algunes activitats d’ocupació que aprofiten empreses mercantils (ex. muntatge de bolígrafs)” (799479). Si per discapacitat es vol dir que no té capacitat productiva plena, s’ha de seleccionar l’ítem “Persona en edat laboral que no pot accedir a una ocupació (càrregues familiars, malaltia/discapacitat, sense permís de treball, etc.)” en la subdimensió 3.1 “Accés a l’ocupació”.
- DIMENSIÓ 4. EDUCACIÓ I FORMACIÓ.
 - No s’amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - “Respecte als coneixements de la llengua: la pregunta em genera dubte. Una persona catalanoparlant/ castellanoparlant té coneixements superiors als bàsics... què s’ha de posar?” (797704). L’escala identifica, sobre tot, els factors d’exclusió presents en la situació. Si la persona té uns coneixements superiors als bàsics, no té exclusió en aquest aspecte i s’ha de marcar “Cap de les situacions anteriors” en la subdimensió 4.1. Cal aclarir-ho expressament en el Manual.
 - “En la dimensió "coneixement del català/castellà" anoto "Cap de les anteriors" perquè són les seves llengües maternes” (811467). Sí, és així. Cal aclarir-ho en el Manual.

- Sobre els destinataris de l'escala: "La situació de les persones grans no queda recollida en la dimensió laboral i formativa" (816969). Els destinataris de l'escala són persones d'entre 18 i 65 anys (o menors emancipats de 16 anys o més).
 - "No sé si es reflectirà quan aquelles persones que no tenen formació reglada útil i, tot i tenir experiència laboral, fa bastants anys que no han treballat i en ocasions la seva actitud i aptituds davant una possible oferta laboral són minses" (797704). Aquest aspecte correspon a la valoració dels dinamismes vitals que ha de completar la informació proporcionada per l'escala.

- DIMENSIÓ 5. SALUT.
 - S'amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - "Quan la usuària és família monoparental i el fill presenta unes dificultats molt importants de salut no queda reflectit en cap apartat i és molt significatiu per l'autonomia i desenvolupament de la persona adulta" (809970), "En la dimensió 5 (salut) de vegades l'afectació no és tant en relació a ABVD i AIVD sinó també en poder mantenir/assistir de forma periòdica a una activitat laboral" (809997). Cal insistir en el Manual que la valoració del grau d'exclusió en cada dimensió s'ha de fer considerant només els indicadors objectivats en cada dimensió i no incorporant-hi els efectes i interaccions entre les diferents dimensions, ja que cadascuna avalua aspectes diferents de la realitat.

- DIMENSIÓ 6. AÏLLAMENT
 - Fonamentalment s'amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - "El suport institucional potser estaria bé separar l'usuari de la llar, ja que a vegades hi ha rebuig de l'usuari però la família accepta el suport" (810790). L'escala és un instrument de valoració individual. La situació familiar pondera la situació individual però no la condiona.

- DIMENSIÓ 7. CONFLICTIVITAT FAMILIAR I SOCIAL
 - S'amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes:*
 - "Per altra banda, el criteri de violència de gènere es refereix a la situació actual (entenc). Estaria bé poder fer constar si la dona va patir violència en un passat ja que, moltes dones que surten de la situació de violència acaben trobant-se en una situació d'exclusió social, tant a nivell econòmic, relacional o de salut" (797704), "En relació a situació violència, no es contempla si es va donar en el passat la situació" (808484). L'escala ja contempla la cronicitat de les situacions de violència trobades en el present, a partir de l'estimació de la durada de la situació present en el passat.
 - "Referent a la pregunta 7.2. sobre violència la persona no pateix actualment violència però n'ha patit en el passat. Per tant, entenc que he de posar no i després el nombre de mesos que n'ha patit" (801325), "Faltaria pregunta respecte a persones que han patit no fa molt violència masclista" (818540). L'escala està pensada per a valorar la situació present, ponderant el passat en alguns ítems. Si una situació passada ja no existeix en el present, s'indicarà que no es troba en l'actualitat.
 - "El senyor exerceix violència cap a la seva dona i els seus fills. Però la família no presenta denúncia. Pot ser són ítems que seria bo registrar-los a l'escala" (800509). Estan recollits en la subdimensió 7.2 "Víctima de violència de gènere" i en la subdimensió 7.3. "Conflictivitat familiar i social".

- “En base als ítems de violència masclista també s’hauria de contemplar si el menor és fill de dona víctima de v.m.” (809161). L’escala és un instrument de valoració individual i no familiar.
 - “No participa de cap treball per millorar situació. Ell no identifica problemàtica” (809971). Si la relació amb les institucions no està caracteritzada per la conflictivitat o per un ús inadequat, aquest aspecte correspon a la valoració dels dinàmismes vitals que ha de completar la informació proporcionada per l’escala.
- DIMENSIÓ 8. ACCEPTACIÓ SOCIAL
 - Fonamentalment s’amplia/matisa la informació sobre la situació de la persona usuària en aquesta dimensió.
 - *Propostes*: no es fa cap proposta significativa.

9. CONCLUSIONS

- 9.1. **ESCALA SENZILLA I BREU.** El Manual d’ús indicava que “l’escala en procés de validació reuneix dues característiques clau: senzilla en aplicació i breu en extensió. D’una altra manera, és difícil garantir que sigui utilitzada quotidianament en els processos d’intervenció”. Tots dos extrems són confirmats pel temps d’emplenament de l’escala: la mitjana és de només 11 minuts. A més, aquest temps es reduirà ja que l’instrument definitiu no recull les dades de posició i per la familiarització amb ella després d’usar-la quotidianament.
- 9.2. **ESCALA VÀLIDA I FIABLE.**
- 9.2.1. **VALIDESA.** S’ha justificat la validesa de contingut de l’escala i les proves empíriques que l’avalen. L’escala mesura el gradient d’exclusió social que una persona pateix en el moment en el qual es realitza el mesurament i permet de discriminar puntuacions diferenciades per cadascuna de les dimensions que conformen l’escala
- 9.2.2. **FIABILITAT.** Malgrat les dificultats tècniques, s’ha demostrat que l’escala global és fiable ($\alpha=0.615$). A més, la formulació de la majoria dels ítems de l’escala no permet interpretació, la seva formació és realitza en termes objectius, de manera que s’en reforça la seva fiabilitat.
- 9.3. **ESCALA AMB UNA ESTRUCTURA COHERENT (DIMENSIONALITAT).** De les anàlisis de dimensionalitat empíriques paramètriques i no paramètriques, de l’escala global i de les seves dimensions, es conclou que l’escala presenta una estructura adequada i coherent, ajustada als aspectes teòrics que han guiat la construcció de l’instrument.
- 9.4. **POTENCIALITATS DE LA ESCALA⁵.** DeVellis (2012: 11) defineix les escales com a “instruments de mesurament que són agrupacions d’ítems combinats en una puntuació composta i que intenten revelar els nivells de variables teòriques no fàcilment observables per mitjans directes”. L’escala que finalment s’ha elaborat és un instrument sistemàtic per a la recollida de dades, compost per ítems amb diferents nivells de mesurament, agrupats en subdimensions, dimensions i àmbits vitals, les puntuacions dels quals es tracten de forma agregada en cada dimensió per a classificar les persones en diferents graus d’exclusió (*intensitat*) en diferents dimensions vitals (*abast*). En aquest sentit, no es tracta d’un instrument o escala psicomètrica clàssica, ja que els nivells de mesurament de les variables o ítems són diferents, no tots de naturalesa escalar o d’interval.

⁵ DeVellis, R. F. (2012). *Scale Development: theory and applications* (3rd ed.). Thousand Oaks (CA): Sage.

9.5. **DIAGNÒSTIC DE L'ABAST I INTENSITAT DE L'EXCLUSIÓ AMB L'ESCALA: classificació versus puntuació.** En el Manual d'ús de l'escala s'assenyala que "L'escala validada, sobre la base d'un rang de puntuacions definit prèviament, proporcionarà la classificació de cada situació objecte de valoració en quatre categories, segons la intensitat de l'exclusió objectivada i la dimensió valorada: cap, lleu, moderada o greu. Aquesta classificació serà la base per a la presa de decisions i el disseny de la intervenció posterior en cada àmbit/dimensió". També indica que "En qualsevol cas, l'escala ha de ser un instrument més al servei del/de la professional i en cap cas pot substituir la valoració professional, sinó complementar-la. Així, per a elaborar el diagnòstic social és recomanable la triangulació de fonts de dades i de tècniques de recollida de dades". D'acord amb això, l'escala retornarà l'abast i intensitat de l'exclusió per a cada persona en un rang entre "sense exclusió" i "exclusió greu". No retornarà una puntuació per dimensió, ja que és el diagnòstic professional i no un nombre el que ha d'establir les prioritats d'intervenció.

9.6. **ESCALA VERSUS VALORACIÓ PROFESSIONAL.** Les diferències d'ajust en la classificació de les situacions segons l'escala i la valoració professional i les diferències de la sensibilitat de cadascuna a les variables sociodemogràfiques apunten a diverses possibilitats per a l'elaboració del model definitiu d'escala:

- a) Puntuacions dels ítems. Mantenir les puntuacions originals del prototip o modificar-les en les dimensions en què hi ha majors diferències entre escala i criteri clínic professional, per apropar l'escala i el criteri.
- b) Punts de tall. Mantenir els punts de tall originals del prototip o modificar-los en les dimensions en què hi ha majors diferències entre escala i criteri clínic professional, per apropar l'escala i el criteri.

No obstant això, els resultats mostren la bondat d'utilitzar els criteris de classificació prevists en l'escala. En primer lloc, l'escala redueix la discrecionalitat i objectiva el diagnòstic de l'exclusió de cada situació individual, fet aquest fonamental per a garantir l'equitat de les respostes. En segon lloc, s'ha demostrat la independència de les dimensions entre si (en la valoració estan correlacionades) i la seva dimensionalitat (interna i externa), de manera coherent amb les fonts utilitzades.

9.7. **REVISIÓ DELS ÍTEMS DE L'ESCALA.** D'acord amb l'assenyat fins al moment, l'anàlisi realitzada no suggereix la pertinència de modificar el contingut de l'escala, amb l'excepció que la quantitat mensual que ha constar en els ítems referits a la quantitat dels ingressos ha de ser l'annual dividida entre 12 mesos.

9.8. REVISIÓ DEL MANUAL D'ÚS.

9.8.1. QÜESTIONS GENERALS.

- Quant als destinataris de l'escala.
 - Cal destacar i aclarir que els destinataris de l'escala són persones d'entre 18 i 65 anys i menors emancipats de 16 anys o més.
 - S'ha d'aclarir que l'escala no està dirigida a persones que resideixen de forma permanent en un recurs residencial (gent gran, persones amb discapacitats, etc.) en el qual es cobreixen les seves necessitats.
 - Les persones prejubilades han de ser assimilades a les persones de 65 anys o més.
- Quant a la incapacitat laboral, cal aclarir que la situació d'una persona que té reconeguda una PNC-I, és assimilable a tenir una incapacitat laboral permanent (encara que es tracta d'una dada de posició no integrada en l'escala).
- Quant a la unitat familiar:
 - S'ha d'indicar que "unitat familiar" i "unitat de convivència" s'entenen com a unitat equivalents. Indicar "unitat familiar i/o de convivència".
 - Cal aclarir que en els ítems de la unitat familiar, és suficient que l'ítem es doni en un membre per a marcar-lo, encara que hi haja més membres en què es doni.
 - Cal tornar a aclarir que les dades de la unitat familiar no s'han d'emplenar si es tracta d'una llar unipersonal.

- Quant a l'ètica de l'escala i la valoració dels dinàmismes vitals, cal aclarir més que l'escala està pensada per a detectar els principals factors d'exclusió que els treballs empírics previs i la literatura han identificat en cada àmbit vital i dimensió. Com a mínim, el diagnòstic d'exclusió que proporciona l'escala s'ha de completar amb la identificació dels factors protectors que hi són presents i la perspectiva subjectiva i els dinàmismes vitals de la persona usuària (motivació al canvi, autoestima i autoconcepte, confiança, identitat, etc.).
- Quant a l'emplenament de l'escala:
 - Cal insistir en la lectura del Manual i l'escala abans d'usar-los.
 - Cal insistir que la valoració del grau d'exclusió en cada dimensió s'ha de fer considerant només els indicadors objectivats en cada dimensió i no incorporant-hi els efectes e interaccions entre les diferents dimensions, ja que cadascuna avalua aspectes diferents de la realitat, és a dir, se n'ha de fer una valoració independent dimensió a dimensió.

9.8.2. DIMENSÍO 1. HABITATGE/ALLOTJAMENT.

- Cal aclarir que les persones residents temporalment en habitatges sostinguts pels serveis socials són assimilables a l'ítem "Sense habitatge allotjat temporalment en centres socio-sanitaris, penitenciaris, d'estrangeria o vinculats als Serveis Socials (albergs, centres d'atenció a persones sense llar, habitatges d'ONG, habitatges pont, etc.)" de la subdimensió 1.1.
- Cal aclarir que en els casos de persones que resideixen de forma habitual en el lloc on treballen, la necessitat d'habitatge està satisfeta, encara que siga per aquest motiu. En aquests casos es seleccionarà l'ítem "Cap de les situacions anteriors" en el "Règim de tinença" de la subdimensió 1.2.
- La residència habitual en càmpings o habitatges similars es correspon amb l'ítem "Persona allotjada en habitatge col·lectiu (no particular): pensions, hostals, hotels o similars" en el "Règim de tinença" de la subdimensió 1.2.

9.8.3. DIMENSÍO 3. SITUACIÓ LABORAL.

- Cal aclarir que si una persona, per discapacitat, no té capacitat productiva plena, s'ha de seleccionar l'ítem "Persona en edat laboral que no pot accedir a una ocupació (càrregues familiars, malaltia/discapacitat, sense permís de treball, etc.)" en la subdimensió 3.1 "Accés a l'ocupació".

9.8.4. DIMENSÍO 4. EDUCACIÓ I FORMACIÓ.

- S'ha d'aclarir que si una persona té uns coneixements de català/castellà superiors als bàsics, no té exclusió en aquest aspecte i s'ha de marcar "Cap de les situacions anteriors" en la subdimensió 4.1.
- Cal aclarir que si una persona té el català i el castellà com a llengües maternes, s'ha de marcar "Cap de les situacions anteriors" en la subdimensió 4.1.

9.8.5. DIMENSÍO 7. CONFLICTIVITAT FAMILIAR I SOCIAL.

- S'ha d'aclarir que l'escala està pensada per a valorar la situació present, ponderant el passat en alguns ítems. Si una situació passada de violència ja no es produeix en el present, s'indicarà que no es troba en l'actualitat.

9.9. PROPOSTES PER AL DESENVOLUPAMENT DE L'APLICACIÓ INFORMÀTICA DE RECOLLIDA DE DADES

- 9.9.1. GRAVAR I CONTINUAR, GRAVAR I FINALITZAR. Es fa necessari que els/les professionals puguin retrocedir en l'emplenament de les dades o modificar-les: gravar i continuar, i gravar i finalitzar. La idea és que es puguin modificar dades introduïdes abans de tancar la recollida de dades.

- 9.9.2. CONNEXIÓ ENTRE DADES. A fi de poder realitzar anàlisis descriptives i explicatives en un nivell agregat o macro, és necessari que les dades individuals sobre diagnòstic i intervenció amb l'exclusió social estiguin relacionades amb la resta de dades de la persona i la seva unitat familiar i/o de convivència.
- 9.9.3. PERÍODE EN PROVES. Es recomana realitzar un ús en proves de l'escala en l'aplicació informàtica definitiva, per a comprovar que funciona bé o, si escau, realitzar les modificacions oportunes.
- 9.9.4. VISIÓ DIACRÒNICA. És recomanable que l'aplicació mostre, per exemple gràficament, l'evolució de la intensitat i abast de l'exclusió en cada mesurament al llarg del temps d'intervenció. D'aquesta manera, el/la professional pot avaluar amb més facilitat els canvis en la situació relacionats amb la intervenció.